

VATT TUTKIMUKSET

183

Suomen talous 2015–2030: Laskelmia politiikkatoimien vaikutuksista

Juha Honkatukia
Markku Lehmus

Juha Honkatukia, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Markku Lehmus, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

ISBN 978-952-274-169-1 (nid.)

ISBN 978-952-274-170-7 (PDF)

ISSN 0788-5008 (nid.)

ISSN 1795-3340 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki

Helsinki, maaliskuu 2016

Suomen talous 2015–2030: Laskelmia politiikkatoimien vaikutuksista

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT Tutkimukset 183/2016

Juha Honkatukia – Markku Lehmus

Tiivistelmä

Raportissa tarkastellaan Suomen talouden kehitystä vuoteen 2030 sen valossa, miltä kehitys näyttäisi ilman politiikkamuutoksia ja toisaalta sen jälkeen, kun otetaan huomioon jo päätetyt politiikkamuutokset sekä keskeiset uuden hallituksen politiikkatavoitteet. Poliitiikkamuutokset hidastavat talouden palveluvaltaistumista ja parantavat julkisen talouden rahoitusasemaa ennen kaikkea hillitsemällä kotimaisen kysynnän ja julkisen sektorin kasvua sekä lisäämällä työn tarjontaa. Yhteiskuntasopimus parantaa julkisen talouden rahoitustilannetta ja Suomen kansainvälistä kilpailukykyä mutta pidemmällä aikavälillä eläke- ja sote-uudistuksien vaikutus on huomattavasti suurempi.

Asiasanat: rakennemuutos, kestävyysvaje, talouskasvu

Abstract

This report studies the development of the Finnish economy up to the year 2030. We focus on the effect of recent reforms in the pension system, the social and health care sectors as well as the planned consensus aiming at cutting labour costs. We find that the reforms are crucial for improving the long-term fiscal stance, but are effective only in the longer run, whereas cutting labour costs will have more moderate long-term effects but will start the economy on an improving trajectory already in the short term

Key words: structural change, fiscal stance, economic growth

Esipuhe

Raportissa tarkastellaan Suomen talouden kehitystä vuoteen 2030 sen valossa, miltä kehitys näyttäisi ilman politiikkamuutoksia ja toisaalta sen jälkeen, kun otetaan huomioon jo päätetyt politiikkamuutokset sekä keskeiset uuden hallituksen politiikkatavoitteet.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on tuottanut raportin neljän ministeriön (työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä valtiovarainministeriö) sekä opetushallituksen yhteisen pitkän aikavälin ennakointikonsortion (ENKO) toimeksiannosta. Konsortio keskittyy työvoima- ja koulutustarve-ennakointiin.

Raportointia on uudistettu siten, että yhden laajan raportin sijaan tuotetaan muutama lyhyempi, tiettyyn näkökulmaan keskittyvä raportti. Tässä ensimmäisessä uudenlaisessa raportissa keskitytään politiikkatoimilla päivitettyyn perusuraan ja makrotalouden tarkasteluun. Jatkotyössä malliin tuodaan erilaisia vaihtoehtoisia skenaarioita muun muassa siitä, miten digitalisaatiota ja työvoiman liikkuvuutta koskevat vaihtoehtoiset oletukset vaikuttaisivat.

Vaikka tutkimuksen tavoite ei ole ollut politiikkatoimenpiteiden vaikutusten arviointi, tulokset tarjoavat mielenkiintoista tietoa siitä, miten julkisen talouden sopeutus, eläke- ja sote-uudistukset sekä palkkakustannukset vaikuttavat. Kaikki politiikkatoimet vaikuttavat lähes täysin samansuuntaisesti – kotimarkkinoilta ja julkiselta sektorilta leikaten, vientisektorin palkkakustannuksia joko suoraan tai työn tarjonnan kautta alentaen. Kaikki toimet vaikuttavat osaltaan myös julkisen velan taantumiseen joko suoraan tai työvoiman tarjonnan ja talouskasvun kautta. Raportti tarjoaakin päätöksentekijöille aineksia talouspoliittiseen keskusteluun.

Raportin laatimista ohjanneen konsortion puheenjohtajana on toiminut neuvotteleva virkamies Johanna Alatalo (TEM), jäsenenä STM:stä ylitarkastaja Antti Ali-la, sijaisenaan erityisasiantuntija Ilari Keso, OKM:sta opetusneuvos Jukka Lehtinen sekä ylitarkastaja Tarmo Mykkänen, VM:sta finanssisihteeri Mauri Kotamäki sekä finanssineuvos Markku Stenborg. OPH:sta asiantuntijana on ollut opetusneuvos Kari Nyyssölä. TEM:n asiantuntijoina konsortiossa ovat olleet erityisasiantuntija Pekka Hokkanen, neuvotteleva virkamies Markku Kinnunen sekä ekonomisti Samuli Rikama. Kiitän konsortion jäseniä aktiivisesta keskustelusta.

Sekä pitkän aikavälin ennakoinnille että politiikkavaihtoehtojen pitkän aikavälin vaikutusten arvioinnille on jatkuvasti tarvetta. VATT:n pitkän aikavälin malli (VATTAGE) on tarjonnut hyvän pohjan erilaisten skenaarioiden rakentamiseen.

VATT on tehnyt jatkuvasti mallin kehittämistyötä ja käyttöön on otettu myös uusia aineistoja, siitähän huolimatta, että ennakointityön resurssit ovat olleet niukat. Kiitän lämpimästi VATT:n tutkijoita Juha Honkatukiaa ja Markku Lehmusta asiantuntevasta ennakointityöstä.

Helsingissä, marraskuussa 2015

Johanna Alatalo

ENKO-ennakointikonsortion pj.

Neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Yhteenveto

Tässä raportissa tarkastellaan talouden kehitystä vuoteen 2030. Tarkastelun lähtökohdana on lähivuosien osalta valtiovarainministeriön syksyn 2015 suhdannekatsauksen ennuste kun taas pidemmän aikavälin kehitystä pohditaan toimiala- ja hyödykekohtaisesti pidempien kehitystrendien ja näkemysten perusteella.

Raportti keskittyy kuitenkin ennen kaikkea talouspolitiikan mahdollisuuksiin tukea kasvua ja turvata julkisen talouden kestävyys. Tältä osin raportin keskeisenä lähteenä on toiminut hallituksen rakennepoliittinen ohjelma, joka asettaa tavoitteita ennen kaikkea julkisen sektorin säästöille ja uudistamiselle. Lisäksi raportissa on käytetty muualla tehtyjä arvioita eläkeuudistuksen vaikutuksista työn tarjontaa. Raportissa on myös arvioitu yhteiskuntasopimuksen vaikutuksia.

Keskeinen havainto tarkastelusta on, että monet tekijät ylläpitävät jatkossakin talouden palveluvaltaistumista sekä julkisten että yksityisten palvelujen osuuden kasvaessa. Viime vuosien lama on nopeuttanut tätä kehitystä, kun taas talouspolitiikka näyttää sitä hidastavan. Poliitiikkatoimien tarve on tämänkin tutkimuksen lähtökohdista ilmeinen: ilman lisätoimenpiteitä julkisen talouden velkasuhde nousisi jopa hälyttävän korkeaksi ensi vuosikymmenellä. Sekä eläkeuudistus että sote-uudistus näyttävät kuitenkin käytettävissä olevien arvioiden perusteella taittavan velkasuhteen kasvun ja turvaavan hyvinvointipalvelujen tuottamisen tulevaisuudessakin. Yhteiskuntasopimuksen vaikutus jää niihin verrattuna pienemmäksi. Merkittävä ero yhteiskuntasopimuksen sekä lähivuosien säästöjen ja eläke- ja sote-uudistuksien välillä syntyy kuitenkin niiden ajoituksesta. Vaikka jälkimmäiset ovat vaikutukseltaan selvästi suurempia, niiden vaikutukset alkavat näkyä vasta ensi vuosikymmenellä, kun taas edelliset alkavat korjata tilannetta jo tällä hallituskaudella.

Uudistuksien vaikutukset ovat arviomme mukaan hyvin samansuuntaisia koko kansantalouden tasolla. Kaikki niistä hillitsevät kotimaisen kysynnän kasvua, mikä jo sinänsä synnyttää edellytyksiä viennin toipumiselle, ja yhteiskuntasopimus vaikuttaa kilpailukykyyn jo lähivuosina. Arviomme mukaan kilpailukykyyn kohentuminen hyödyttää kuitenkin tavaravientiä palvelujen vientiä enemmän.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Suomen talous	2
2.1 Miten tähän on tultu	2
2.2 Kansantalouden kehitys vuosina 2015–2030	5
3 Kasvustrategia: julkistalouden sopeutus, rakenneuudistukset ja kilpailukyky	12
3.1 Julkisten menojen sopeutus	12
3.2 Verotuksen muutokset	14
3.3 Julkisen talouden sopeutus ja eläkeuudistus	16
3.4 Julkisen talouden sopeutus, eläke- ja sote-uudistus	18
3.5 Julkisen talouden sopeutus, eläke- ja sote-uudistus sekä kilpailukykypaketti	19
3.6 Miten strategialla sitten muutetaan Suomea?	21
3.7 Tuloksia koko kansantalouden tasolla	26
4 Keskustelua	29
Lähteet	33

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään päivitetty näkemys Suomen talouden kehityksestä vuoteen 2030 asti. Suomen talouden pitkään jatkunut huono kehitys ja siihen vaikuttaneet tekijät ovat hyvin tunnettuja. Niihin voidaan lukea kuuluviksi vientiteollisuuden voimakas suuntautuminen investointitavaroiden tuotantoon, joiden kysyntä kärsii Euroopan kysynnän vähydestä, Venäjän supistuva talous, Nokian alamäestä johtuva tuottavuuden romahdus, viennin heikentynyt hintakilpailukyky ja lopulta ikääntyvä väestö. Ikääntyvä väestö vaikuttaa talouteen kahta kautta, sillä se supistaa työvoiman tarjontaa ja lisää hoivamenopaineita. Supistuvan talouden takia Suomen julkinen velka onkin kasvanut viime vuosien aikana nopeasti. Huonon kierteen katkaisemiseksi hallitus on sopinut julkistalouden sopeutuksesta ja rakenneuudistuksista. Tämän kokonaisuuden se on nimennyt strategiseksi ohjelmaksi.

Raportissa tarkastelun näkökulma on makrotalouden kehityksessä. Perusuralla tarkastellaan talouden kehitystä tilanteessa, jossa julkistalouden sopeutus ja rakenneuudistukset jäävät tekemättä. Analysoidaan sitä, miten suuriksi vuosittaiset kasvuluvut mallin tuottamalla uralla muodostuvat, miten kasvu jakautuu eri tuotantotehtäjäryhmien ja toimialojen välillä ja mitä tapahtuu julkisen sektorin velalle. Tarkastellaan myös sitä, miten kasvu jakautuu huoltotaseen erien kesken. Esimerkiksi, missä suhteessa voidaan odottaa kasvun tulevan viennistä, missä määrin taas yksityisestä kulutuksesta? Raportissa kiinnitetään erityistä huomiota Suomen talouden rakenteiden muutoksiin. Ennen kaikkea rakennemuutos näkyy talouden palveluvaltaistumisena, mikä koskee tyypillisten palvelusektoreiden lisäksi vientiin suuntautuvaa teollisuutta.

Perusuran lisäksi esitetään laskelmia siitä, miten julkisen talouden sopeutus ja rakenneuudistukset, ts. hallituksen strateginen ohjelma, vaikuttavat talouden keskeisiin muuttujiin. Poliitiikkatoimina analysoidaan erikseen valtion menosäästöjen, verokorotusten, eläke- ja sote-uudistuksen samoin kuin kilpailukykypaketin nimissä tehtävää yksikkötyökustannusten alentamisen vaikutuksia. Erityisesti tarkastellaan politiikkatoimien vaikutuksia bruttokansantuotteeseen ja velkasuhteeseen. Koska mallilaskelmat ovat herkkiä oletuksille esimerkiksi viennin hintajoustoista, tehdään myös herkkyystarkasteluja saaduille tuloksille. Sekä peruskkenaario Suomen talouden kehityksestä että erilaiset julkistalouden sopeuttamisen vaihtoehtoisskenaariot lasketaan VATTAGE -yleisen tasapainon mallilla. (kuvaus VATTAGE-mallista, ks. Honkatukia (2009) ja Honkatukia (2013)).¹

¹ Eläkeuudistuksesta on jo sovittu työmarkkinajärjestöjen kesken, eikä se kuulukaan hallituksen ns. strategiseen ohjelmaan. Raportissa esitetään kuitenkin laskelma sen vaikutuksista osana rakenneuudistuksia.

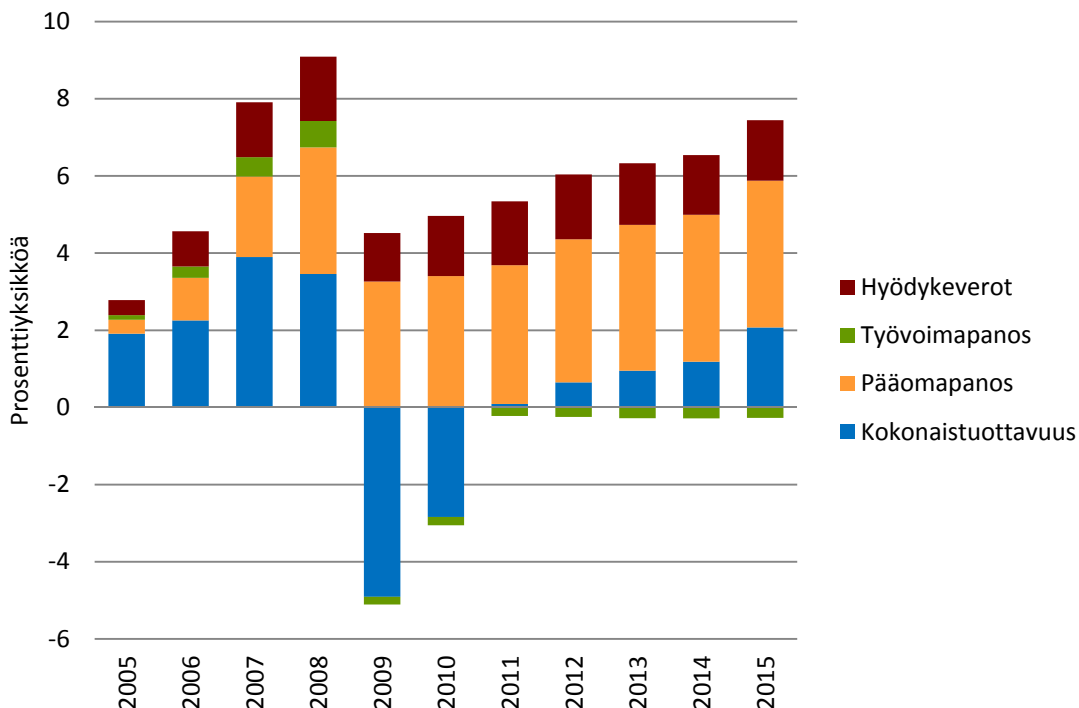
2 Suomen talous

2.1 Miten tähän on tultu

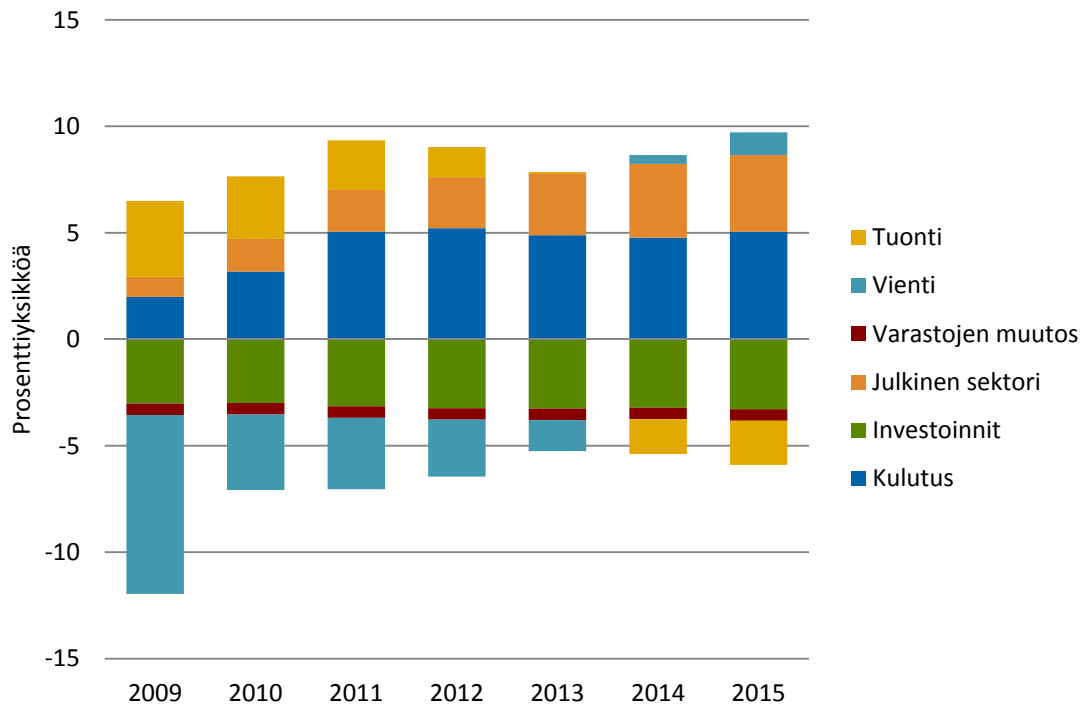
Suomen talouden viime vuosien kehitys on ollut heikkoa. Kuviossa 1 tarkastellaan kansantuotteen kehitystä tarjontaerien kasvukontribuutioiden valossa vuosien 2005 ja 2015 välillä. Kun kansantuote kasvoi vuodesta 2005 vuoteen 2008 noin yhdeksän prosenttia, se ei vuonna 2009 tapahtuneen yli viiden prosentin romahduksen jälkeen ole vielä saavuttanut vuoden 2008 tasoa. Koko kansantalouden tasolla keskeinen syy on ollut tuottavuuden romahtaminen vuonna 2009. Myös työvoimapanoksen kasvukontribuutio on edelleen negatiivinen eikä ole toipunut vuoden 2008 tasolle.

Kuviossa 2 tarkastellaan huoltotaseen kehitystä vuodesta 2008 vuoteen 2015. Kuvio havainnollistaa, kuinka ensi sijassa viennin äkillinen romahdus vuonna 2009 on kansantuotteen laskun takana. Vienti ei myöskään ole elpynyt, vaan sen kasvukontribuutio vuodesta 2008 lähtien on edelleen negatiivinen. Sama pätee myös investointeihin. Yksityinen ja julkinen kulutus ovat sen sijaan kasvattaneet kansantuotetta lähes kaikkina vuosina. Kuvioista ilmenee myös, kuinka tuontikin on supistunut, mikä kuvanee ennen kaikkea välituotteiden ja investointihyödykkeiden tuonnin vähenemistä.

Kuvio 1. Tarjontaerien vaikutukset bkt:hen vuosina 2005–2015, prosenttiyksikköä vuodesta 2004

Kuvio 2. Huoltotaseen erien vaikutukset bkt:hen vuosina 2005–2015, prosenttiyksikköä vuodesta 2004

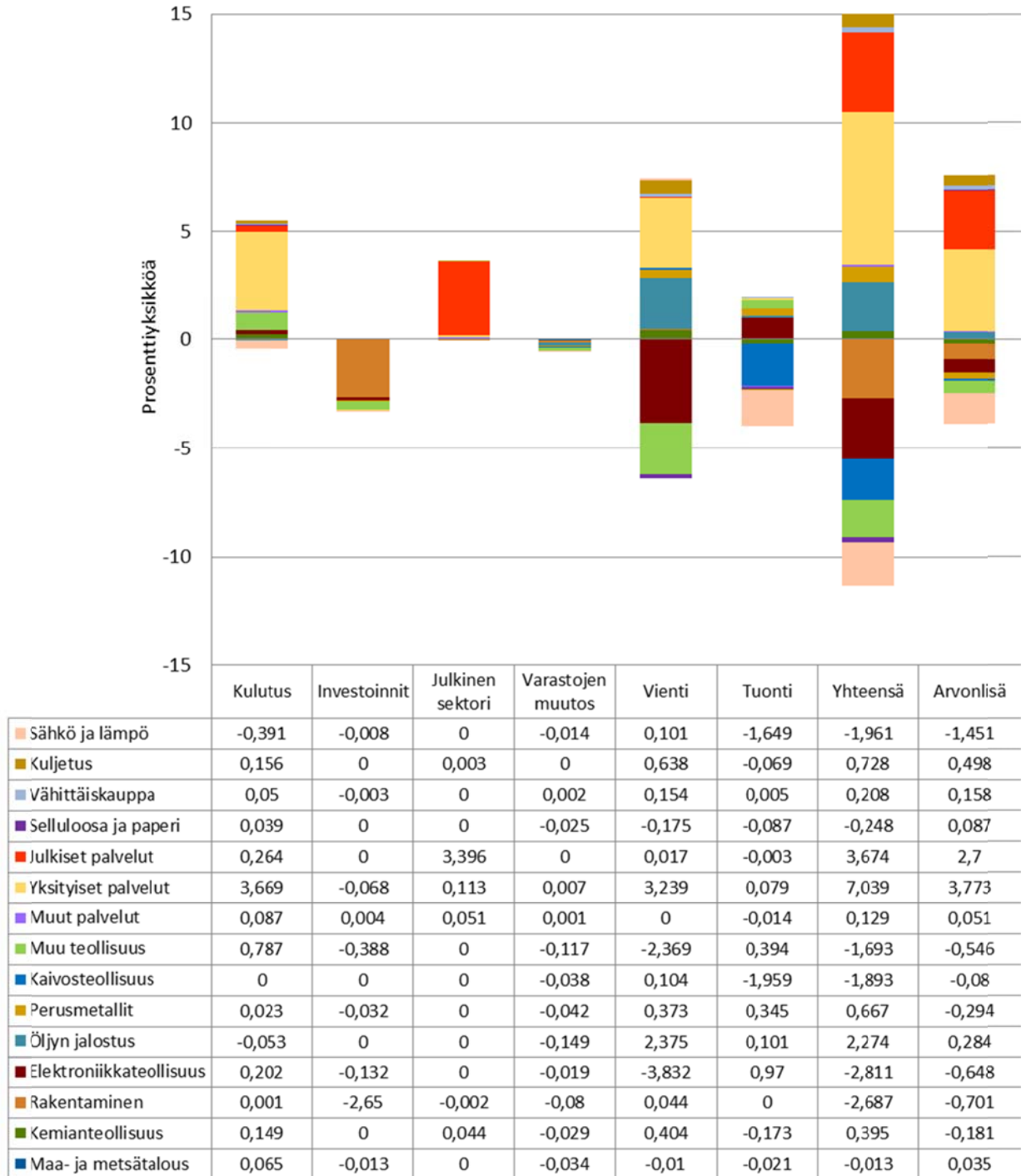

Taloutta kohdantunut syvä rakennemuutos näkyy siis tuottavuuden ja viennin kasvukontribuutioiden romahtamisena vuonna 2009. Rakennemuutos näkyy kuitenkin selvempänä, kun tarkastellaan kontribuutioita hyödykeryhmittäin ja toimialoittain. Kuviossa 3 tarkastellaan hyödykeryhmien kasvukontribuutiota huoltotase-erittäin vuodesta 2008 vuoteen 2015. Kuvion tiedot perustuvat vuoteen 2014 saakka kansantalouden tilinpidon ja tullin tietoihin, vuoden 2015 osalta VATTAGE-mallilla tehtyyn ennusteeseen.

Kuvion perusteella kotitalouksien kulutuksen kasvukontribuutio on kohdistunut ennen kaikkea yksityisiin palveluihin, kun taas esimerkiksi kaupan palveluiden kontribuutio yksityiseen kulutukseen on pienentynyt. Investointien lasku on kohdistunut ennen kaikkea rakentamiseen. Julkispalvelut ja hallinto ovat kasvattaneet kansantuotetta noin neljällä prosentilla vuodesta 2008. Huoltotaseen eristä mielenkiintoisin on kuitenkin vienti. Kuvioista näkyy, kuinka viennin laskun on aiheuttanut ennen kaikkea elektroniikkateollisuuden ja muun teollisuuden tuotannon heikkeneminen. Näillä aloilla viennin kasvukontribuutio on edelleen negatiivinen vuoteen 2008 verrattuna, kun taas yksityisten palvelujen, öljynjalostuksen, kaivosteollisuuden ja kuljetusten viennin kontribuutio on positiivinen. Huomionarvoista on, että lähes puolet tästä kasvusta on peräisin palvelujen viennistä. Kun elektroniikkateollisuuden tuotteiden kontribuutio kan-

santuotteen kasvuun oli vielä 2000-luvun alussa monien arvioiden mukaan jopa kolmannes, on muutos ollut dramaattinen.

Kuvio 3. Hyödykkeiden vaikutukset bkt:n kasvuun vuosina 2008–2015, prosenttiyksikköä vuodesta 2004 (Kansantalouden tilinpito, Tulli, omat laskelmat)

Kuviossa 3 on kuvattu myös toimialaryhmien kasvukontribuutiot. Vaikka ne on nimetty päätuotteidensa mukaisesti, tarkastelussamme ei oleteta, että hyödykkeiden valmistus olisi keskittynyt vain yhdelle toimialalle. Niinpä elektroniikkatuotteiden käytöllä laskettu kasvu on laskenut enemmän kuin niitä tuottavan toimialaryhmän, joka tuottaa paitsi elektroniikkatuotteita, myös suuren osan monista palveluista, joiden varassa yksityisten palvelujen viennin kasvu on ollut. Niinpä näyttää selvältä, että rakennemuutos näkyy paitsi viennin rakenteen, myös vientituotteiden sisällön muutoksena.

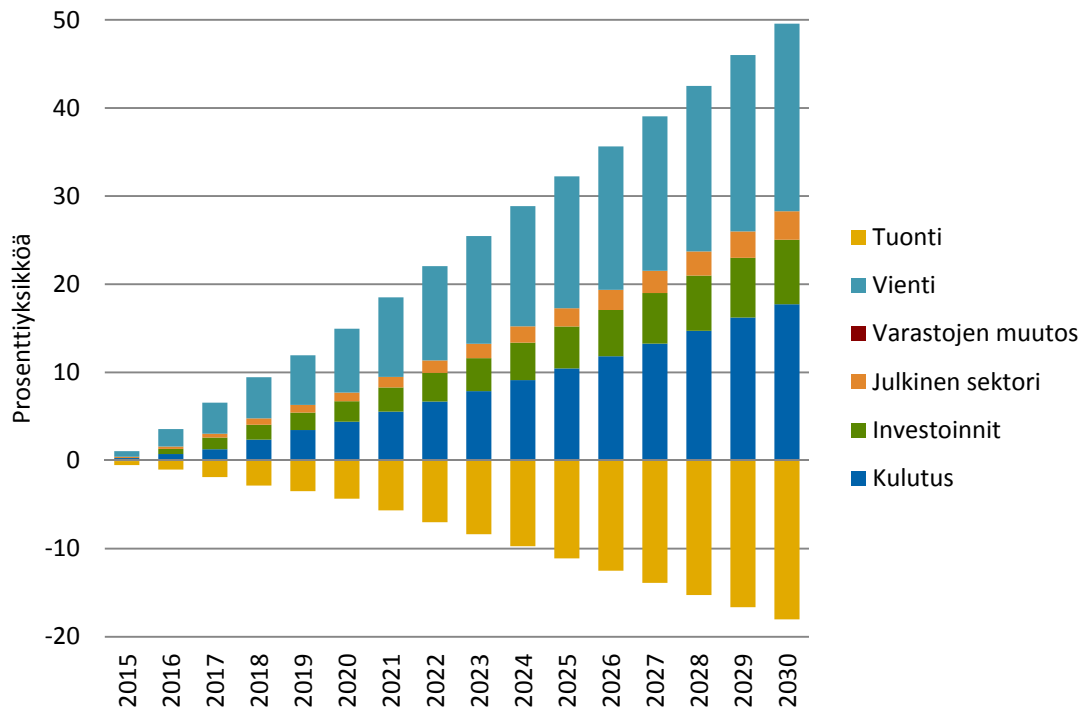
2.2 Kansantalouden kehitys vuosina 2015–2030

Syksyllä julkaistujen neljännesvuositilinpidon lukujen perusteella Suomen talous on ollut kuluneen puolen vuoden aikana jotakuinkin nollakasvussa. Euroalueella puolestaan on jo nähty jonkinlainen käänne parempaan. Hitaan käänteen oletetaan tapahtuvan myös Suomessa, vaikka kasvu jää hyvin vaatimattomaksi. Valtiovarainministeriön ennusteessa (kevät 2015) Suomen talouden ennustettiin kasvavan tänä vuonna 0,5 prosenttia ja 1,4 prosenttia vuonna 2016.

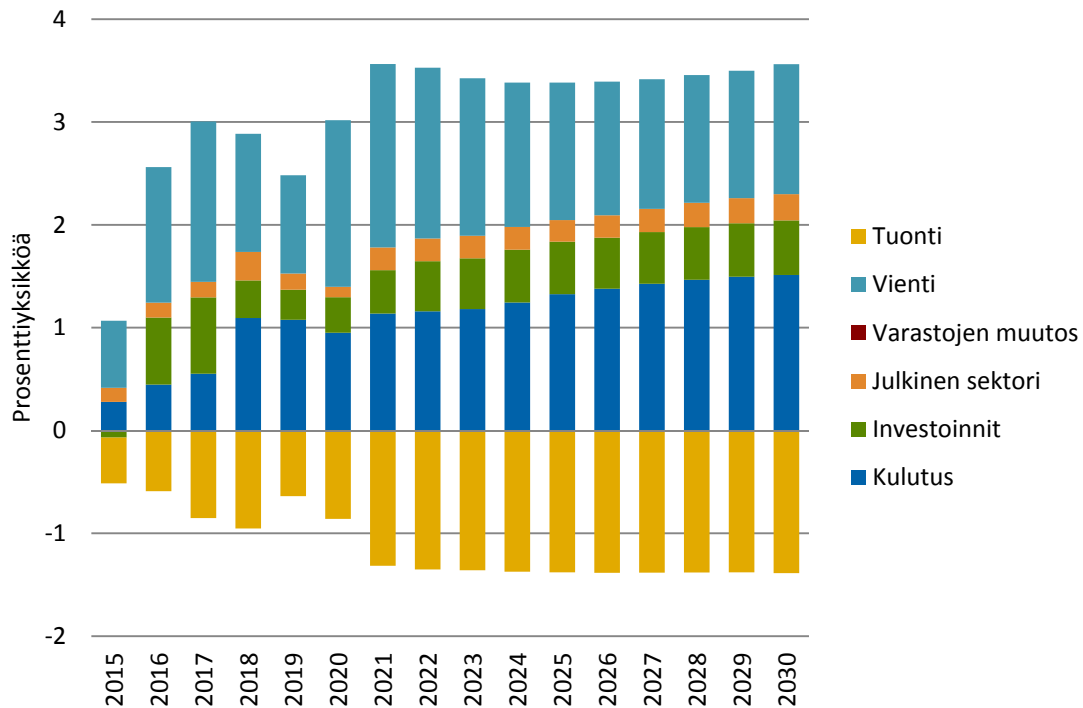
VATTAGE-mallia on päivitetty uusilla tiedoilla ulkomaankaupan hintakehityksestä. Uudessa perusurassa on tarkistettu oletuksia vienti- ja tuontihinnoista, mikä vaikuttaa Suomen ulkomaankaupan ja talouden kasvulukuihin. Myös mallin arvioimaa uraa Suomen talouden tuotannon kehityksestä on tarkistettu uusien tilinpidon lukujen perusteella. Lähivuosina kansantuotteen kasvua perusuralla tukevat kansainvälisen kaupan elpyminen, mikä alkaa näkyä myös Suomen kokonaisviennin kasvuna. Perusuran taustalla olevassa VM:n kevään 2015 suhdanne-ennusteessa vienti saavuttaa 3,5 prosentin vuosikasvun vuonna 2017. Aivan näin kovana se ei jatku enää 2020-luvulla, mutta säilyy silti keskimäärin noin kolmessa prosentissa vuodessa. Niinpä viennin elpyminen vaikuttaa merkittävästi koko kansantalouden kasvuun. Yksityinen kulutuskysyntä jatkaa sekin kasvuaan. Julkisen kulutuksen kasvu sen sijaan on selvästi hitaampaa. Kysynnän elpyessä myös investoinnit kääntyvät kasvuun.

Tuotannontekijöiden näkökulmasta työllisyyden ja investointien kasvu mahdollistavat kansantuotteen kasvun elpymisen. Seuraavalla vuosikymmenellä työn tarjonta rajoittaa perusuralla työllisyyden kasvukontribuutiota, ja kansantuotteen kasvu on lähinnä kokonaistuottavuuden kasvun ja pääomaintensiivisyyden lisääntymisen varassa. Henkeä kohti laskettu kansantuote kasvaa perusuralla keskimäärin vajaan puolentoista prosentin vuosivauhtia. Tuottavuuskasvu on tarkastelujaksolla keskimäärin prosentin luokkaa.

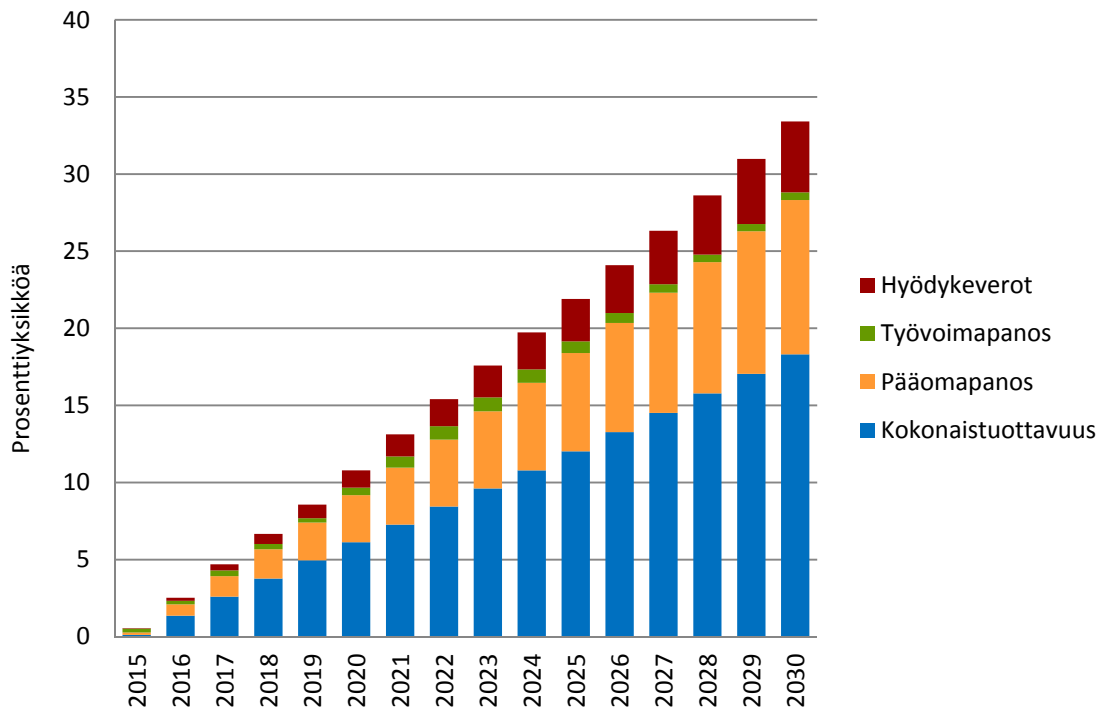
Kuvio 4. Huoltotaseen erien vaikutukset bkt:hen vuosina 2015–2030, kumulatiivinen muutos, prosenttiyksikköä vuodesta 2015

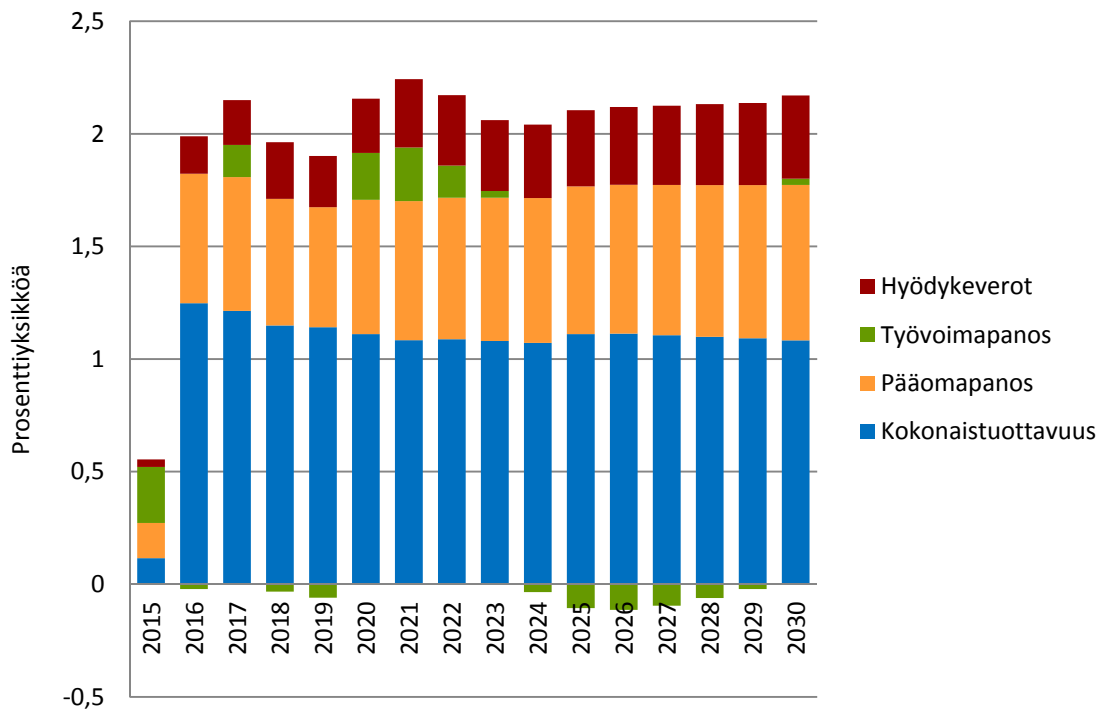
Kuvio 5. Huoltotaseen erien vaikutukset bkt:hen vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä

Kuvio 6. Tarjontaerien kumulatiiviset vaikutukset bkt:hen vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä vuodesta 2014

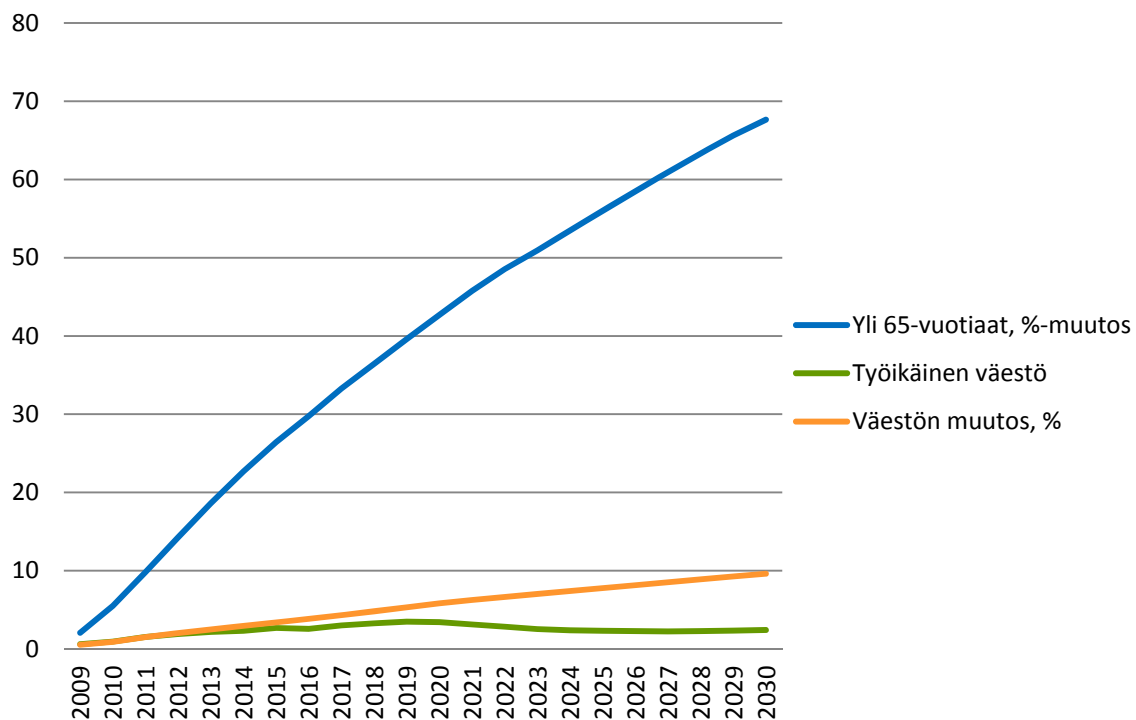
Kuvio 7. Tarjontaerien vaikutukset bkt:hen vuosina 2015–2030, vuosimuutos prosenttiyksikköä

Skenaarioissa julkisen sektorin menojen kehitys perustuu ennen kaikkea väestökehitykseen. Suuri osa julkisista menoista riippuu väestön ikärakenteesta – julkisesta kulutuksesta ennen kaikkea terveydenhoito- ja hoivapalvelumenot ja tulonsiirroista erityisesti eläkemenot. Kuviossa 8 on esitetty Tilastokeskuksen väestöennusteen mukainen työikäisen väestön ja vanhusväestön kasvu. Kuvion perusteella on selvää, että ikäriippuvaisten menojen kasvu tulee olemaan hyvin voimakasta seuraavan viidentoista vuoden aikana.

Työikäisen aktiiviväestön osuus tulee laskemaan alle puoleen 2020-luvun loppua kohden. Vaikka vanhushuoltosuhteen heikkenemiseen liittyy tällä hetkellä suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen, ei vanhushuoltosuhteen ETK:n arvioiden mukaan voi odottaa juuri paranevan 2030-luvullakaan. Niinpä nykyisten väestöennusteiden mukaan näyttää selvältä, että huoltosuhde olisi heikkenemässä pysyvästi. Väestöennusteessa ei kuitenkaan ole varauduttu maahanmuuton lisääntymiseen, mikä voi muuttaa väestön vanhenemisesta johtuvaa ikärakennetta merkittävästikin. Toisaalta skenaarioissa ei ole arvioitu niitä lisäkustannuksia, joita kasvaneesta maahanmuutosta epäilemättä voi syntyä.

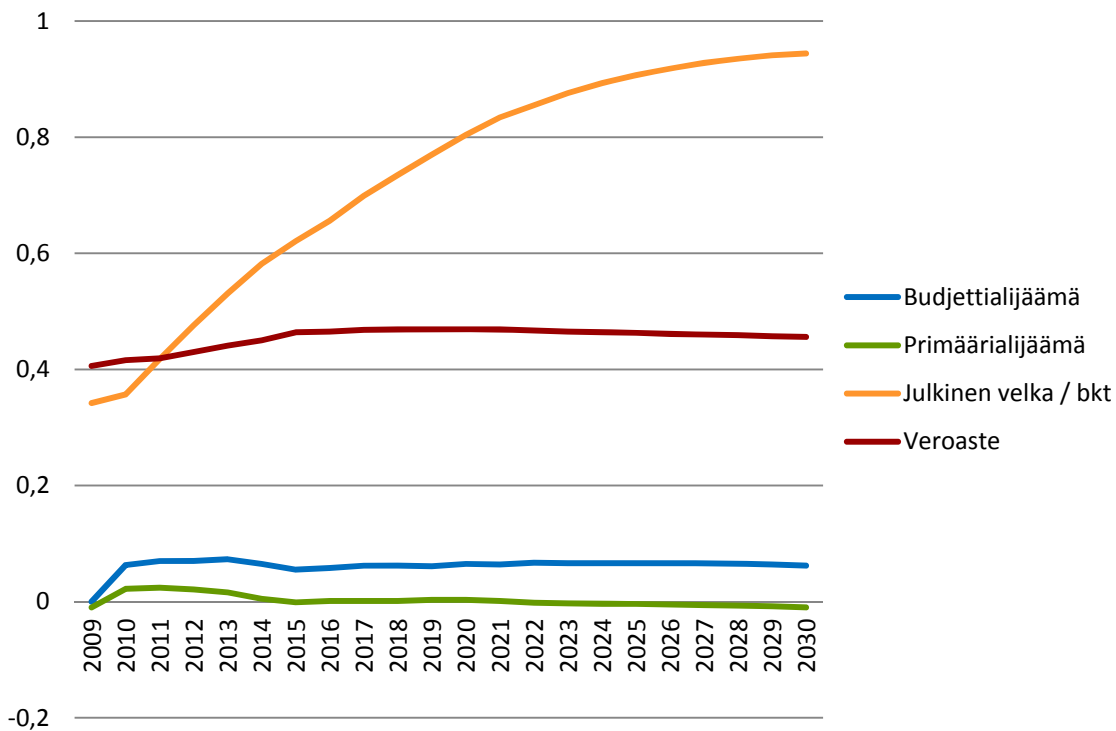
Kuvio 8. Väestömuutos ja työikäinen väestö vuosina 2008–2030, tasoero vuodesta 2008, prosenttia

Kuviossa 9 tarkastellaan julkisen talouden tasapainon kehitystä perusuralla sekä velkasuhteen ja alijäämän kehitystä. Perusuralla ei oleteta korjaavia toimenpiteitä, ja niin budjettivaje pysyy suhteellisen korkeana koko tarkastelujaksolla. Pri-

määrivaje – julkisen sektorin tulojen ja menojen erotus ilman velan korkoja – sen sijaan kääntyy negatiiviseksi – ylijäämäiseksi – talouden elyessä. Velkasuhde kasvaa koko 2020-luvun ajan ja on yli 90 prosenttia kansantuotteesta vuonna 2030.

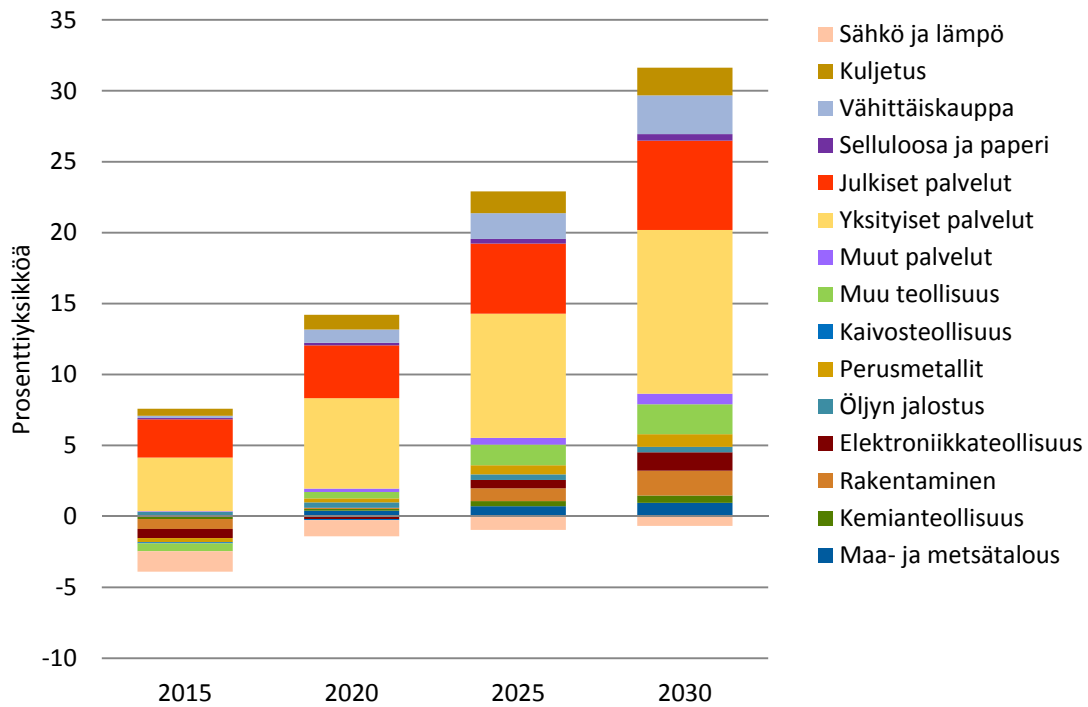
Kuvio 9. *Julkisen sektorin rahoitusasema suhteessa kansantuotteeseen vuosina 2008–2030*

Perusuran keskeinen havainto on, että viennin elpyminen ei riitä julkisen talouden ongelmien ratkaisemiseksi. Tämä johtuu osin viime vuosien huonontuneesta julkistalouden tasapainosta, mutta yhtä lailla väestörakenteen muutoksesta aiheutuneesta menopaineesta 2020-luvulla. Voidaan arvioida, että viennin hidas kasvu heijastuisi kansantalouteen, ei niinkään kokonaistuotannon hitaana kasvuna kuin ulkoisen tasapainon ja velkasuhteen epäsuotuisena kehityksenä.

Kansantalouden rakenteen kehitystä kuvataan toimialojen kasvukontribuutiolla kuviossa 10. Toimialoittaiset kontribuutiot kuvaavat Suomen talouden rakenneuutosta. Kuten Kuviossa 3, jossa tarkasteltiin viime vuosien kehitystä, palvelutoimialojen kontribuutio kansantuotteen kasvuun on toimialoista merkittävin myös tulevaisuudessa. Teollisuuden kontribuutio on kuitenkin kasvussa, joskaan teollisuuden arvonlisäosuus ei nouse vuoden 2008 tasolle, 23 prosenttiin arvonlisäyksestä.

Kuvio 10. Toimialoittaiset vaikutukset arvonlisäykseen vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä vuodesta 2014

Kuviossa 11 tarkastellaan bkt-kontribuutioita hyödykeryhmittäin. Yksityisten palvelujen kulutus muodostaa merkittävän osan yksityisen kulutuskysynnän kasvukontribuutiosta, mutta lisäksi se muodostaa noin puolet viennin kasvukontribuutiosta. Niinpä hyödykekohtainen tarkastelu osoittaa, että kokonaistuotannon kasvu syntyy jatkossa yhä enemmän yksityisistä palveluista. Kaiken kaikkiaan perusskenaariossa rakenteen muutos jatkuu samankaltaisena kuin edeltävän kymmenen vuoden aikana, mutta on huomattavaa, että myös monien teollisuudenalojen tuotteiden viennin kontribuutio talouden rakenteeseen muodostuu merkittäväksi.

3 Kasvustrategia: julkistalouden sopeutus, rakenneuudistukset ja kilpailukyky

3.1 Julkisten menojen sopeutus

Hallitus on sopinut menoja vähentävistä tai maksutuloja korottavista toimenpiteistä, joilla tavoitellaan julkisen talouden noin 4 miljardin euron nettomääräistä sopeutusta vuonna 2019. Vuonna 2016 (absoluuttisesti) suurimmat säästöt kohdistuvat opetukseen, tieteeseen ja kulttuuriin (178 miljoonaa euroa), sosiaalietuuksiin (437 miljoonaa euroa), ulkoasiainhallintoon (300 miljoonaa euroa) sekä asiakasmaksuihin, sakkoihin ym. (243 miljoonaa euroa). Ulkoasiainhallintoon kohdistuvat leikkaukset ovat lähinnä kehitysavun supistuksia. Kun tarkastellaan vuoden 2019 säästöpäätöksiä, niin merkittäviä säästöjä tehdään vielä sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä jäädyttämällä indeksejä. Indeksijäädytysten merkitys kasvaa sitä mukaa, kun hintojen ennustetaan nousevan, joten ne näkyvät voimakkaammin hallituskauden lopussa. Niinpä sosiaalietuuksista tavoitellaan 800 miljoonan euron säästöjä vuonna 2019.

Taulukko 1. Hallituksen sopimat julkistalouden sopeutustoimet vuosina 2016–2020, milj. euroa

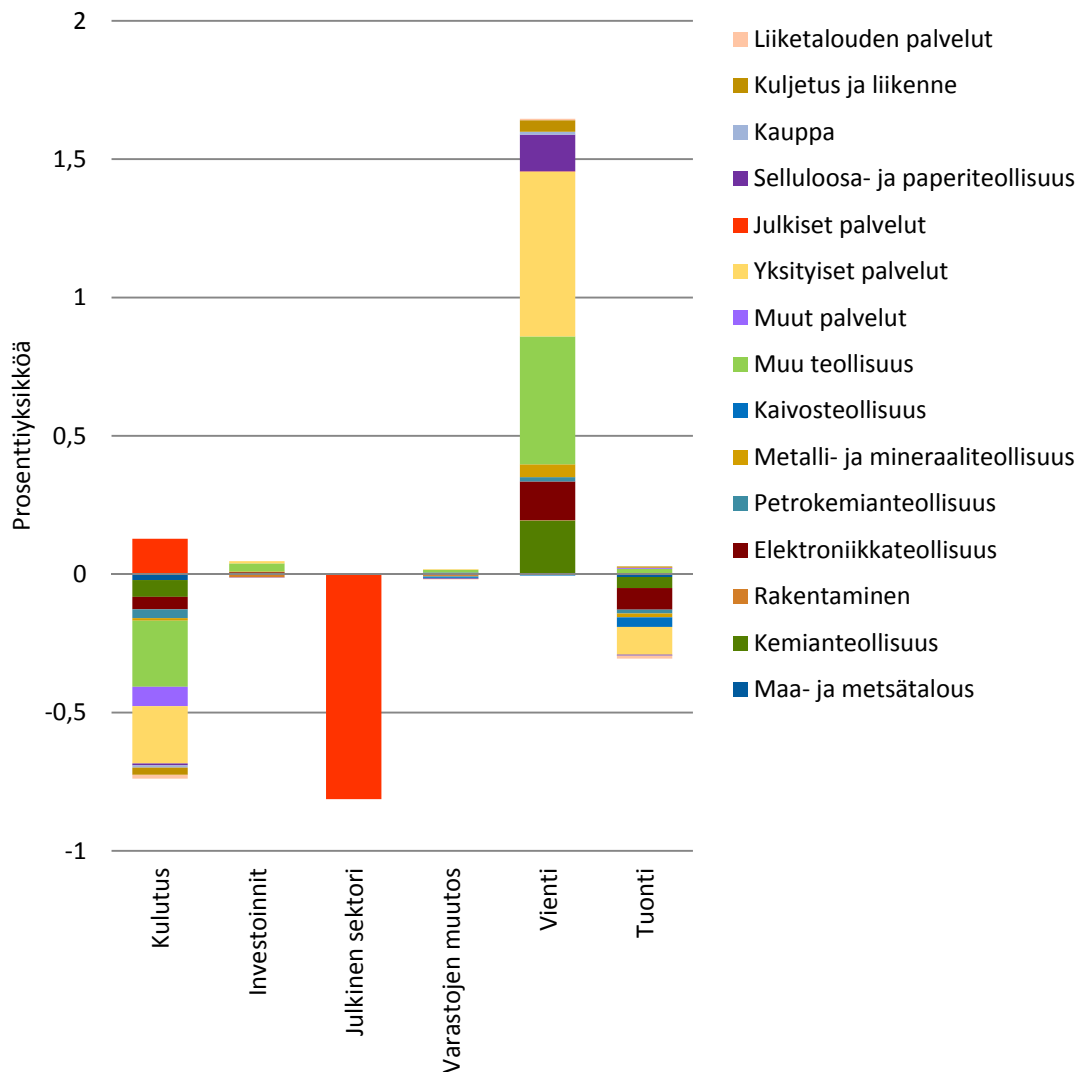
	2016	2017	2018	2019	2020
Opetus, tiede ja kulttuuri	-178	-466	-511	-541	-556
Sosiaali- ja terveyspalvelut	-71	-181	-281	-361	-451
Asiakasmaksut, sakot ym.	-243	-322	-322	-322	-322
Sosiaalietuudet	-437	-710	-770	-800	-860
Maa- ja metsätalous	-29	-48	-60	-70	-70
Elinkeinoelämä	-76	-145	-221	-315	-332
Asuminen ja ympäristö	-42	-55	-59	-59	-59
Liikenne	-15	-15	-15	-135	-135
Yleinen järjestys, turvallisuus	48	48	28	3	3
Maanpuolustus	45	69	92	110	130
Ulkoasiainhallinto	-300	-300	-300	-300	-300
Hallinto ja ict-menot	-43	-81	-133	-176	-179
Indeksijäädytykset	-70	-284	-621	-1064	-1094

Hallituksen strategialinjausten toimenpiteistä suuri osa pyrkii vaikuttamaan kulutuksen rakenteeseen ja kasvuun. Säästöpäätöksistä asiakasmaksujen ja sakkojen korotukset, indeksijäädytykset ja ulkoasianhallinnon leikkaukset kohdistuvat tulonsiirtoihin ja muihin kertaluonteisiin eriin, muut päätökset taas vähentävät julkista kulutusta eli julkista palvelutuotantoa. Julkisen kulutuksen leikkaus kohdistuu ennen kaikkea julkisen sektorin palveluihin, kun taas eräät hallinnon ja maanpuolustuksen kulutuserät itse asiassa nousevat. Nettovaikutus on kuitenkin selvästi kulutusta leikkaava.

Simuloidaan ensin VATTAGE -yleisen tasapainon mallilla skenaario, jossa julkistalouden sopeutustoimet toteutetaan olennaisilta osin Taulukon 1 mukaisesti (isommista eristä vain asiakasmaksujen, sakkojen ym. korotukset ja ulkoasianhallinnon leikkaukset jätetään tarkastelusta pois). Niinpä julkista kulutusta supistetaan noin miljardilla ja tulonsiirtoja noin 1,9 miljardilla eurolla vuonna 2019, mikä merkitsee julkisen sektorin yhteensä lähes kolmen miljardin euron menosäästöjä. Suuressa osassa palveluja julkinen sektori ei ole tuottaja, vaan se hankkii palvelut yksityisiltä toimijoilta. Tarkasteluissa ei oteta kantaa siihen, toteutetaanko menojen leikkaus henkilöstöä vähentämällä vai onko vaikutus epäsuora.

Menoleikkausten seurauksena työllisyys laskee perusuraan verrattuna etenkin lähivuosina, mikä vaikuttaa kotitalouksien kulutuskysyntään, ja sen kontribuutio kansantuotteeseen on lähes yhtä suuri kuin julkisen kulutuksen kontribuutio. Työllisyyden laskun vuoksi palkkainflaatio jää kuitenkin perusuraa hitaammaksi, mikä hyödyttää vientisektorien kilpailukykyä, ja siten viennin kasvu tukee bkt:een kasvua vuoteen 2030 mennessä. Alkuvuosina kansantuote kuitenkin supistuu hieman. Nämä vaikutukset näkyvät tarkastelemalla Kuvioita 12, 21, 22 ja 23.

Kuvio 12. Politiikkaskenaario: julkisen kulutuksen leikkausten vaikutus bkt:een vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä verrattuna perusuraan

3.2 Verotuksen muutokset

Myös vuodelle 2016 on päätetty joistakin veroperustemuutoksista. Pieni- ja keskituloisten tuloverotusta kevennetään korottamalla työtulovähennystä 450 miljoonalla eurolla. Lisäksi ansiotulon veroperusteisiin tehdään inflaatiota vastaava tarkistus, jotta työn tekemisen efektiivinen verotus eri kiristyisi. Näillä toimenpiteillä on verotusta keventävä vaikutus. Hallitusohjelma sisältää myös jonkin verran verotuksen korotuksia ja painopisteen muutoksia. Näistä seuraavat sisällytetään VATTAGE-mallin skenaarioon, jossa menosäästöjen lisäksi olete-

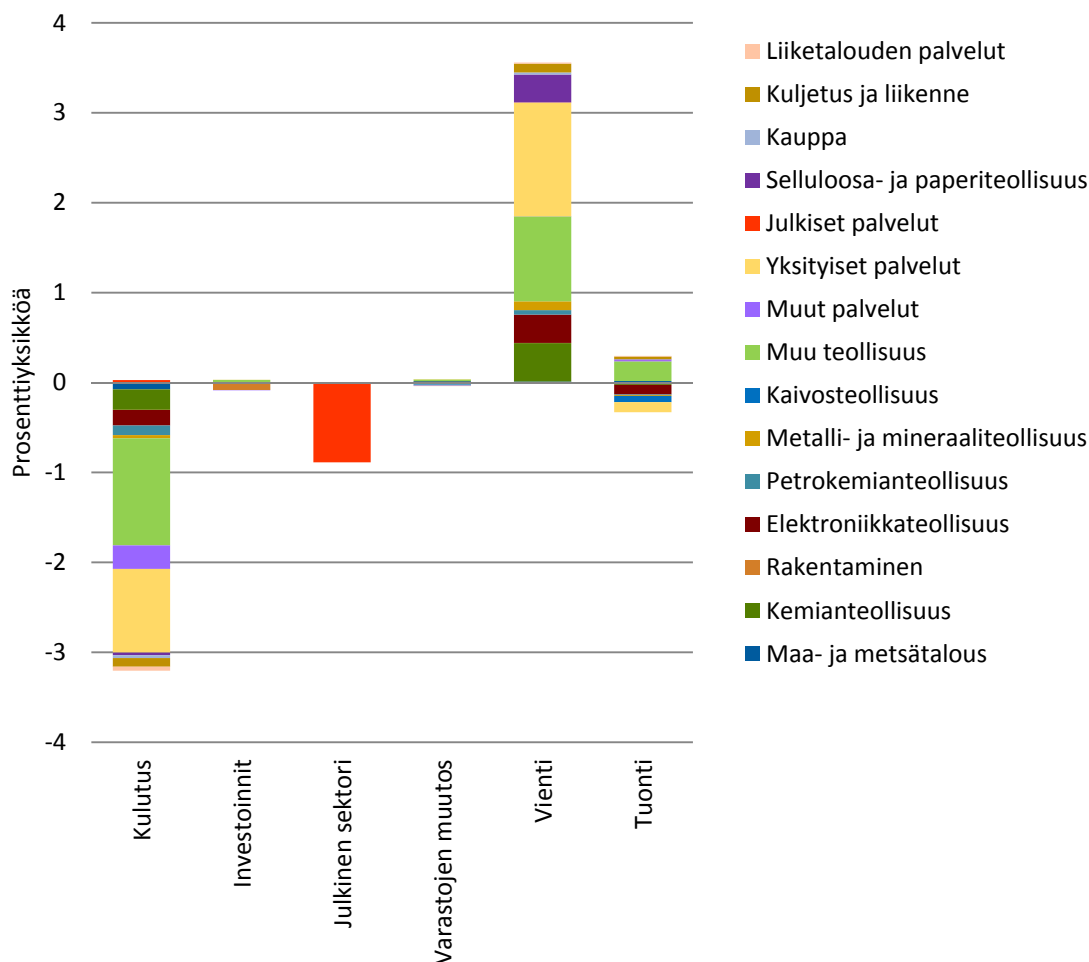
taan valtion nostavan nettomääräisesti myös verotusta (luvut ovat vuoden 2019 hinnoin):

- Sähkön ja lämmön tuotannon ohjaaminen vähäpäästöisemmäksi CO₂-veron alennuksen portaittaisella poistamisella: + 90 miljoonaa euroa verotuloja
- Tiivistetään yhteisöveropohjaa mm. harmaata taloutta torjumalla: +150 miljoonaa euroa
- Korotetaan lämmityksen ja työkoneiden käyttämien polttoaineiden veron CO₂-komponenttia: +75 miljoonaa euroa
- Tupakkaveron asteittainen nostaminen: +270 miljoonaa euroa
- Autoveron alennus pienipäästöisiä autoja suosien: -200 miljoonaa euroa
- Ajoneuvoveron kiristys: +100 miljoonaa euroa
- Asetetaan vuotuinen vero rekisteröidyille veneille ja moottoriajoneuvoille: +50 miljoonaa euroa

Yhteensä nämä kiristävät verotusta 535 miljoonalla eurolla vuonna 2019.

Julkisen kulutuksen ja tulonsiirtojen leikkausten/jäädymisen sekä edellä mainittujen verojen muutosten yhteisvaikutusta tarkastellaan Kuviossa 13 (myös Kuviot 21, 22 ja 23). Nyt vaikutus kohdistuu selvemmin kotitalouksien ostovoimaan, jolloin kulutuskysynnän lasku alentaa bkt:ä lähes kolme prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Koska kotimarkkinoiden kasvun hidastuminen perusuraan verrattuna hillitsee palkkainflaatiota, vientisektorit hyötyvät parantuneesta hintakilpailukyvästä, jolloin viennin kontribuutio lisää bkt:ä yli kolmella prosentilla. Kotimaisen kysynnän lasku on kuitenkin niin suuri, että kansantuote jää puolisen prosenttia perusuraan alemmalle tasolle sekä tarkastelujakson lopussa että lähes koko 2020-luvun ajan.

Kuvio 13. Julkisen kulutuksen ja tulonsiirtojen leikkausten sekä verokorotusten vaikutus vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä verrattuna perusuraan

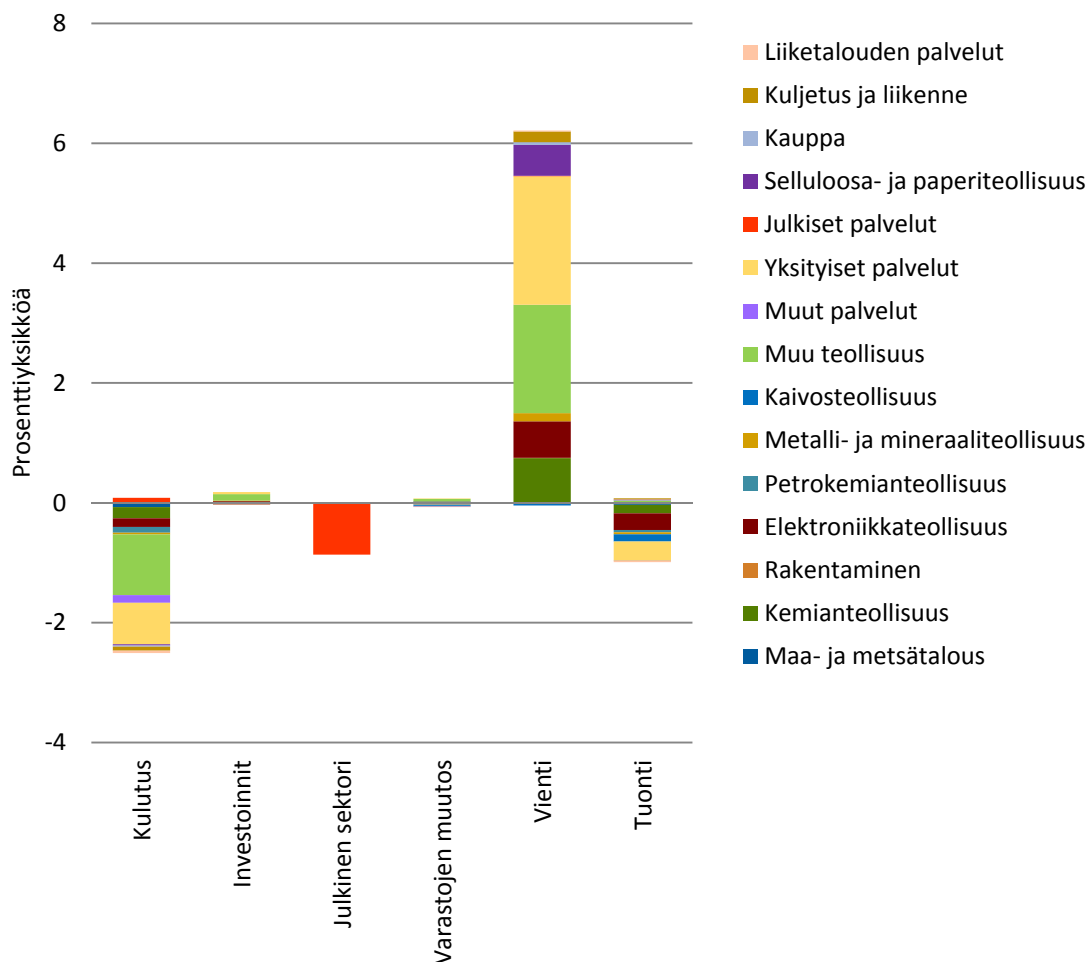

3.3 Julkisen talouden sopeutus ja eläkeuudistus

Vastauksena heikentyvän huoltosuhteen tuomiin talouden kestävyysongelmiin työmarkkinajärjestöt sopivat viime vuonna eläkeuudistuksesta, joka astuu voimaan vuonna 2017, josta lähtien se nostaa portaittain kunkin eläkkeelle siirtyvän ikäluokan eläkeikää, kunnes päästään uudistuksessa asetettuun 65 vuoden eläkeikään. Eläketurvakeskus laskee uudistuksen nostavan 15–74-vuotiaiden työllisyysastetta noin prosenttiyksiköllä ja vähentävän lakisääteisiä eläkemenoja suhteessa bruttokansantuotteeseen 0,7 prosenttia vuonna 2025. VATTAGE-mallilla simuloidaan skenaario, jossa huomioidaan eläkeuudistuksen vaikutukset työn tarjontaan, eläkemenoihin ja näin ollen koko talouteen. Tässä skenaariossa käytetään ETK:n arviota, jonka mukaan eläkeuudistuksen vaikutukset alkavat näkyä 2020-luvun edetessä ja nostavat työn tarjontaa noin kolmella prosentilla

perusuraan verrattuna.² Skenaariossa on mukana myös julkiset menosäästöt sekä verokorotukset.

Kuvio 14. *Julkisen kulutuksen leikkausten, verokorotusten ja eläkereformin vaikutus bkt:hen vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä verrattuna perusuraan*

Koska eläkeuudistus lisää kotitalouksien tuloja, vaikutukset kulutuskysyntään jäävät nyt hieman pienemmiksi, mutta edelleen negatiivisiksi, mikä nähdään Kuviossa 14. Työn tarjonnan kasvu pienentää edelleen palkkainflaatiopainetta, ja niin uudistus kääntyy vielä kotimarkkinareaktioita selvemmin viennin kasvuksi. Vuoteen 2030 mennessä kansantuotteen kasvu ylittää perusuran noin kahdella prosentilla.

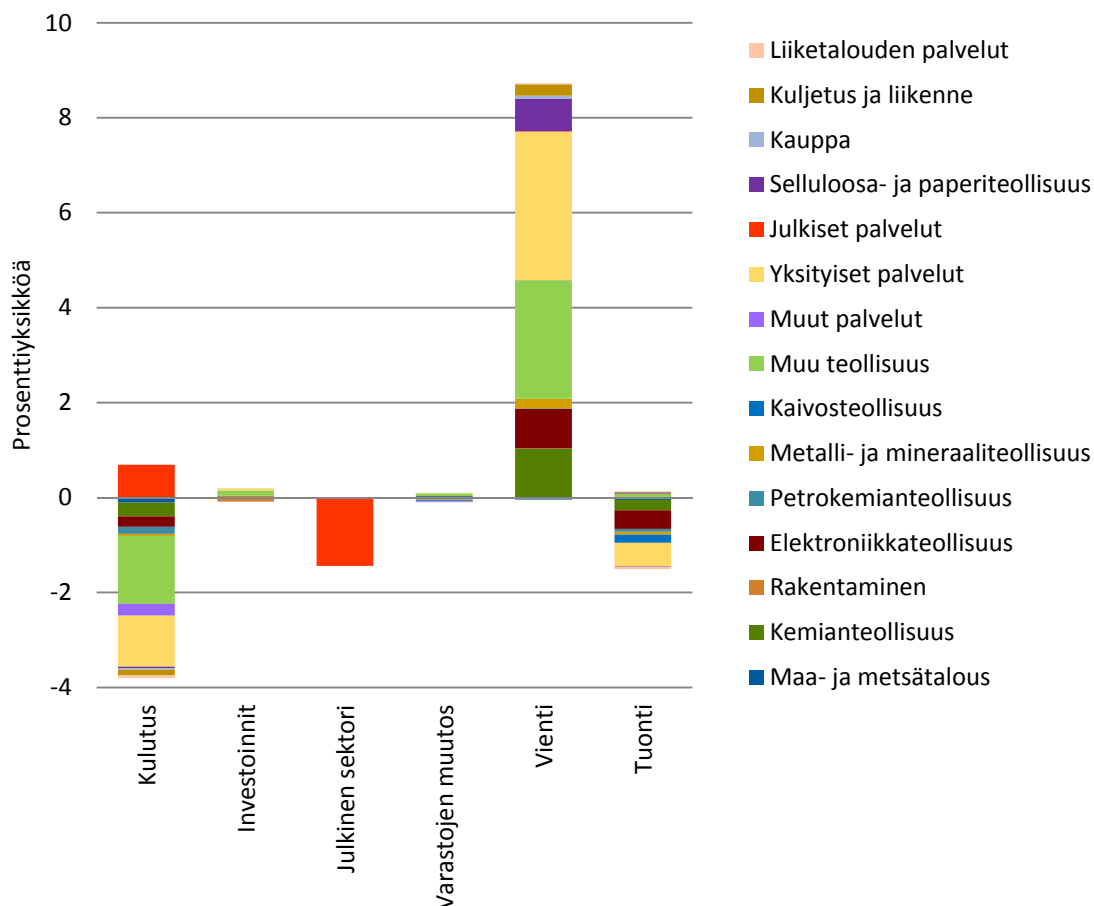
² Ks. Kautto M. ja Risku, I. (2015).

3.4 Julkisen talouden sopeutus, eläke- ja sote-uudistus

Sosiaali- ja terveysalan rakenteiden uudistaminen on yksi istuvan hallituksen keskeisistä tavoitteista. Uudistuksessa aiotaan puuttua alan toimijoiden vastuisiin, velvollisuuksiin sekä järjestelmän rahoitusmalliin. Uudistus ja sen toteutuminen ovat vielä monella tapaa auki, mutta uudistuksen tavoitteet ovat yhtä kaikki selvät: rationalisoida sote-alan rakenteita tuottavuutta kasvattavalla tavalla. VATTAGE-mallilla voidaan simuloida skenaario, jossa sote-uudistus toteutuu ja saavuttaa tavoitteensa. Tässä skenaariossa oletetaan, että sote-uudistus nostaisi hoivasektorien tuottavuutta 0,5 prosenttia vuodessa, ts. tuottavuus kasvaisi 0,5 prosenttia nopeammin kuin perusskenaariossa. Oletukselle ei ole vielä kovin laajaa tietoperustaa, mutta se vastaa hoivasektorien työvoima- ja koulutustarpeen arvioinnin yhteydessä tehtyjä ensiarvioita työvoimatarpeen kasvun hillinnän mahdollisuuksista. Tässä yhteydessä on arvioitu, että työvoimatarpeen kasvu jäisi uudistusten toteutuessa puoleen siitä, mitä se muuten olisi (Leveälähti, S. ja Saarinen, A. (2015)).

Kuviossa 15 tarkastellaan edellä käsiteltyjen uudistusten ja sote-uudistuksen yhteisvaikutusta. Uudistuksen vaikutukset kotitalouksien kysyntään ovat kahtalaiset: ostovoimaa laskee perusura heikompi työllisyyskehitys hoivasektoreilla, mikä johtaa palkkainflaation alenemiseen edelleen, mutta toisaalta julkisia palveluja tuottavien sektorien hintatason suhteellinen lasku hyödyttää kotitalouksiakin. Vientisektorit hyötyvät selvästi eniten palkkakehityksestä, ja on ehkä huomionarvoista, että eniten hyötyvät juuri työvoimaintensiivisimmät vientisektorit, ts. yksityisten palvelujen ja monien työvoimaintensiivisten tuotteiden tuottajat.

Kuvio 15. Julkisen kulutuksen leikkausten, verokorotusten, eläke- sekä sote-reformin vaikutus bkt:hen vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä verrattuna perusuraan

3.5 Julkisen talouden sopeutus, eläke- ja sote-uudistus sekä kilpailukyypaketti

Yhteiskuntasopimuksen kariuduttua hallitus on esittänyt yhteiskuntasopimusta kilpailukyvyyn parantamiseksi. Hallitus on määritellyt sen käytössä olevista keinoista ne toimenpiteet, joilla kohennetaan yritysten kustannuskilpailukykyä yksikkötyökustannuksia alentamalla yhteensä noin viidellä prosentilla. Sopimuksen alustavina tavoitteina on:³:

- Loppiainen ja helatorstai muutetaan työpäiviksi (vaikutus yksikkötyökustannuksiin 1 %)

³ Lähteinä yksikkötyökustannusarvioinneissa on käytetty valtiovarainministeriön, Etlan ja SAK:n laske-mia lukuja.

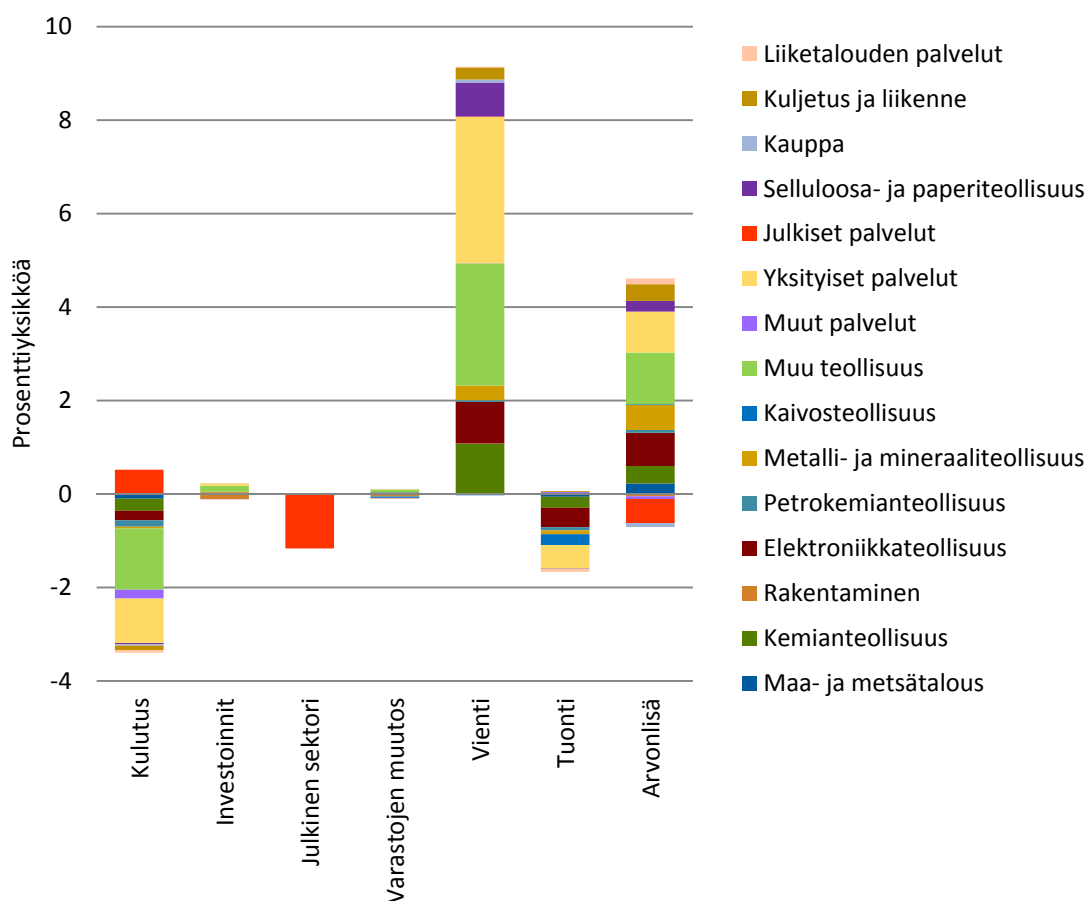
- Sairausloman palkkaa koskevaa säännöstä muutetaan siten, että ensimmäinen työstä poissaolopäivä on palkaton ja sen jälkeisiltä kahdeksalta sairauspäivältä maksetaan 80 prosenttia normaalista sairausajan palkasta (vaikutus yksikkötyökustannuksiin 0,5 – 1 %)
- Työntekijälle säädetään lakisääteinen oikeus lomarahaan. Lomarahan enimmäismäärä olisi noin 30 prosenttia useimmilla aloilla vallitsevaa käytäntöä alempi (vaikutus yksikkötyökustannuksiin 1,2 – 1,5 %)
- Yksityisen työnantajan sosiaaliturvamaksua alennetaan 1,72 prosenttiyksiköllä. (vaikutus yksikkötyökustannuksiin 1,4 %)
- Vuosiloman enimmäispituudeksi säädetään kuusi viikkoa. Tämä merkitsisi pisimpien vuosilomien lyhenemistä julkisella sektorilla sekä lisäksi joillakin yksityisen sektorin aloilla. (vaikutus joitakin prosentin kymmenyksiä)

Tarkkaa arviota toimien vaikutuksesta yksikkötyökustannuksiin ei ole, ja seuraavassa simulaatiossa käytetäänkin valtiovarainministeriön arviota toimien vaikutuksesta kansantuotteeseen. VM:n arviossa ansiotasoindeksi laskisi toimien seurauksena 4,2 prosenttia. Kuviossa 16 tarkastellaan aiempien politiikkamuutosten sekä palkkojen määräaikaisen alentamisen yhteisvaikutusta kansantuotteeseen. Palkkojen alennuksen oletetaan tässä koskevan siis kaikkia sektoreita.

Palkkojen laskun välitön vaikutus ostovoimaan on epäselvä, ellei samalla leikata nimellisesti indeksoituja tulonsiirtoja. Pidemmällä aikavälillä ostovoima jää mallin tuottamalla uralla selvästi alemmaksi kuin mikä, ja niin yksityisen kulutuksen kontribuutio kansantuotteen kasvuun vuoteen 2030 mennessä on negatiivinen. Viennin kontribuutio kansantuotteen kasvuun sen sijaan kasvaa edelleen.

Kuviossa 16 on esitetty myös toimialojen arvonlisän kasvukontribuution muutos perusuraan verrattuna. Niistä käy ilmi, että kansantuote on vuoteen 2030 mennessä kolmisen prosenttia perusuraa korkeampi. Vaikutus vastaa kahden vuoden kasvua ja on siis kohtuullisen suuri. Arvonlisän kasvun kautta tulevasta kasvukontribuutiosta suurin osa tulee perinteisten vientialojen – metalliteollisuuden ja metsä- ja kemianteollisuuden sekä elektroniikkateollisuuden – kautta ja noin neljännes yksityisten palvelujen ja liikenteen kautta. Tarkastelu hyödykkeiden vaikutuksesta korostaa palveluviennin merkitystä, mutta merkittävä osa yksityisistä palveluista – etenkin liike-elämän palveluista – on itse asiassa teollisuustoimialoilta peräisin, kuten arvonlisän vaikutuksista tehty tarkastelu osoittaa.

Kuvio 16. *Julkisen kulutuksen leikkausten, verokorotusten, eläke- ja sote-reformin sekä yksikkötyökustannusten leikkausten vaikutus bkt:hen vuosina 2015–2030, prosenttiyksikköä verrattuna perusuraan*

3.6 Miten strategialla sitten muutetaan Suomea?

Kuvion 16 antama kuva arvonlisän vaikutuksesta bkt:hen tukee mediassakin esitettyä näkemystä, jonka mukaan strategiset toimet hyödyttävät eniten perinteisiä ventialoja. Toisaalta hyödykekohtaisesta tarkastelusta näkyy selvästi, että palvelujen viennin kasvulla on yhtä suuri merkitys kuin teollisten tuotteiden ja raaka-aineiden viennillä. Ei siis ole itsestään selvää, kuinka strategialla vaikutetaan talouden rakenteeseen.

Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin toimialarakenteen muutoksia. Kuviossa 17 on kuvattu toimialojen arvonlisän kasvukontribuution muutosta kansantuotteen kaikkien toimenpiteiden toteutuessa. Kuvioista näkyy, että lähivuosina ennen kaikkea vientisektorien kontribuutiot kasvavat, mikä heijastelee palkkojen alennuksen vaikutusta viennin hintakilpailukykyyn. Ensi vuosikymmenellä eläkeuu-

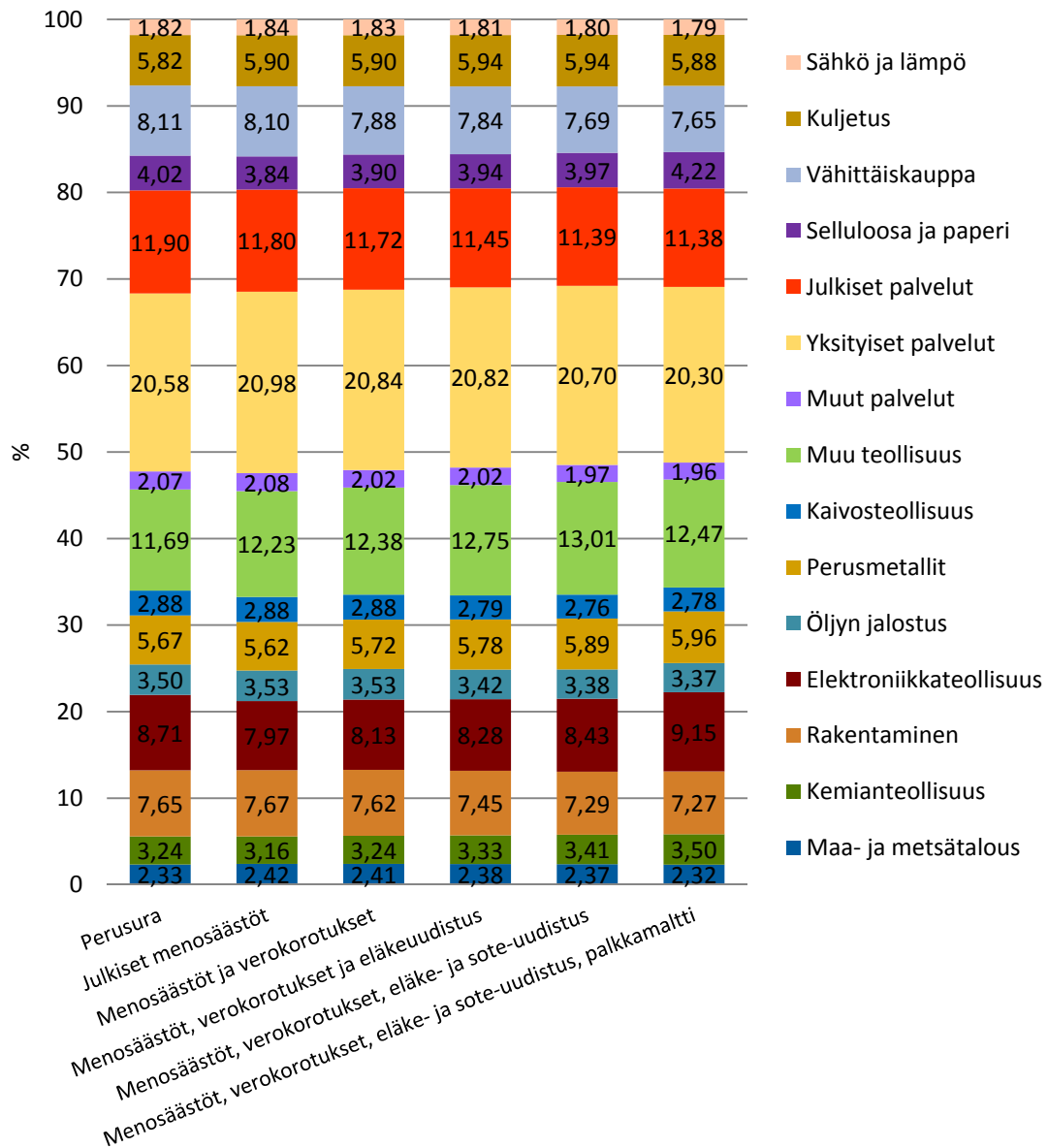
distus lisää työn tarjontaa, mikä hyödyttää ennen kaikkea työvoimaintensiivisiä aloja, samoin kuin sote-uudistus, joka myös vähentää työvoiman tarvetta julkisessa palvelutuotannossa.

Kuviossa 18 vertaillaan toimialojen osuutta tuotannon arvosta erilaisissa politiikkavaihtoehtoissa. Vaikutukset eivät ole kovin suuria, kuten odottaa sopiikin, mutta niissä kuitenkin näkyy vientisektorien osuuden lievä kasvu kotimarkkinasektorien osuuden puolestaan supistuessa.

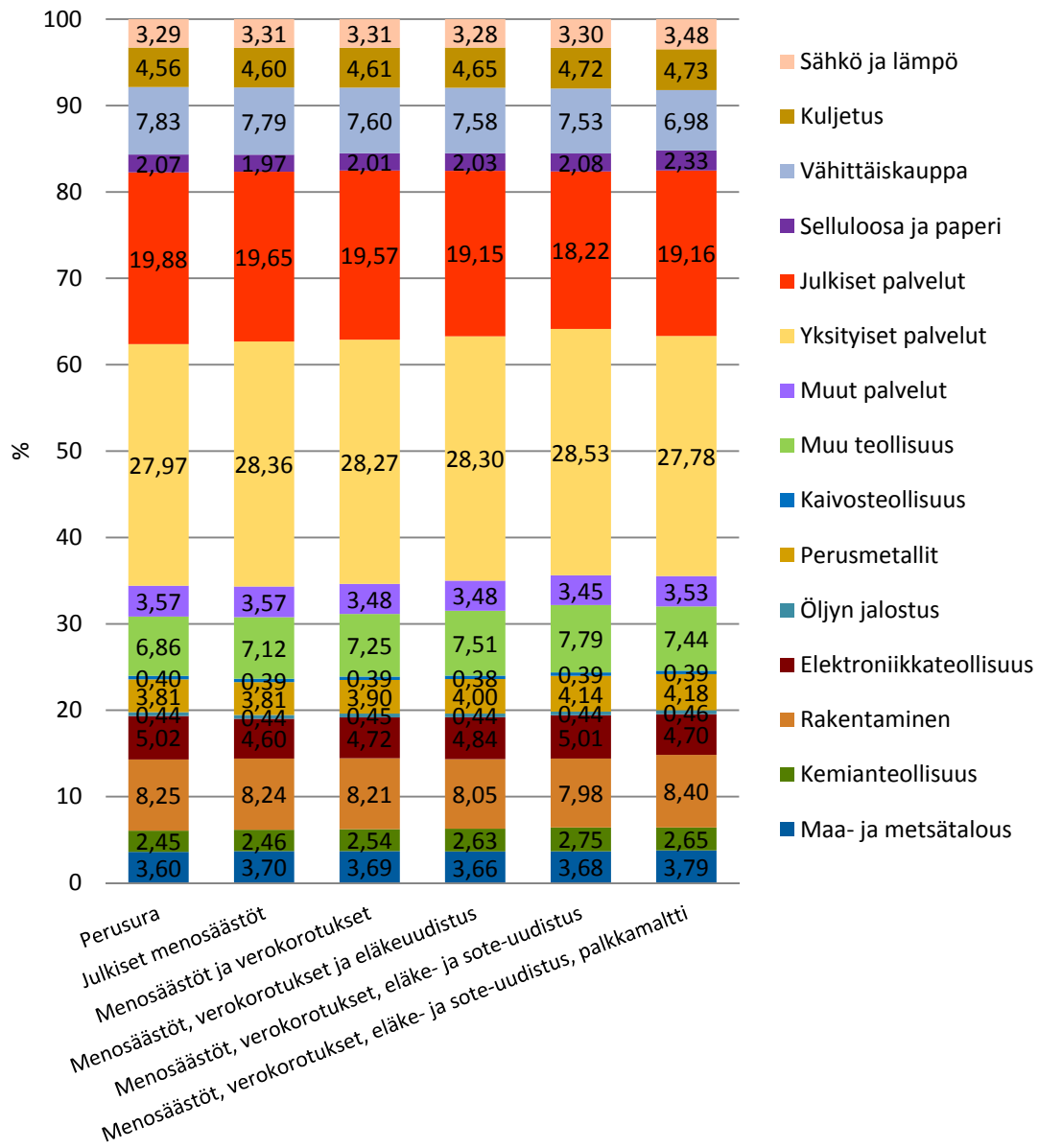
Arvonlisäosuuksia tarkasteltaessa, kuviossa 19, näkyy pääpiirteissään sama ilmiö. On ehkä syytä kerrata, että strategian toimenpiteet vaikuttavat lähes täysin samansuuntaisesti: leikaten kotimarkkinoilta ja julkiselta sektorilta ja leikaten vientisektorien palkkakustannuksia joko suoraan tai epäsuorasti työn tarjonnan kautta. Työvoimakustannusten alenemisen vaikutus riippuu kuitenkin merkittävästi työvoiman kustannusosuudesta.

Kuviossa 20 on kuvattu työvoimakustannusten osuus arvonlisästä ja kokonaiskustannuksista. Suurimmillaan osuus kokonaiskustannuksista on julkisten ja muiden palvelujen tuotannossa, pienin raskaassa teollisuudessa. Arvonlisäosuus on sen sijaan varsin suuri monilla teollisuudenkin toimialoilla. Ero palvelujen ja teollisuuden välillä selittyy välituotteiden suurella osuudella teollisuuden kokonaiskustannuksista. Kun toisaalta merkittävä osa teollisuuden käyttämistä välituotteista ja palveluista on peräisin kotimaasta, ylittää kotimaisten työvoimakustannusten osuus viennin arvosta keskimäärinkin kuusikymmentä prosenttia. Onkin niin, että lopulta nimenomaan tavaravienti hyötyy palkkaleikkauksista palveluvientiä enemmän, sillä tavaraviennin hintajousto on palveluja suurempi.

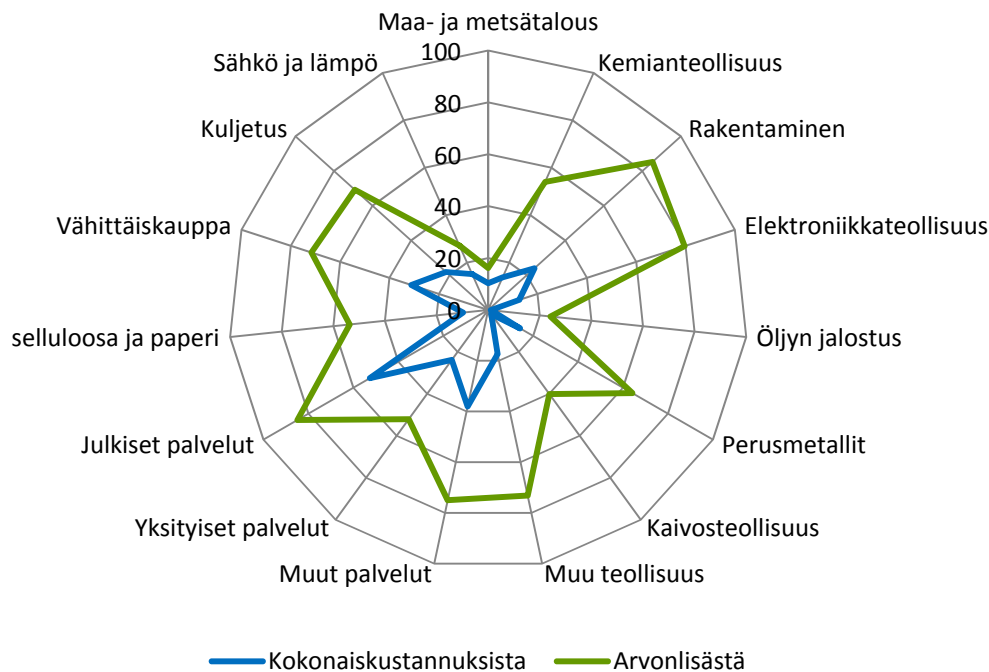
Kuvio 18. Tulokset – toimialojen osuus tuotannosta vuonna 2030, %

Kuvio 19. Tulokset – toimialojen osuus arvonlisäyksestä vuonna 2030, %

Kuvio 20. Palkkaleikkaukset ja a priori -odotukset niiden vaikutuksista eri toimialoille, %

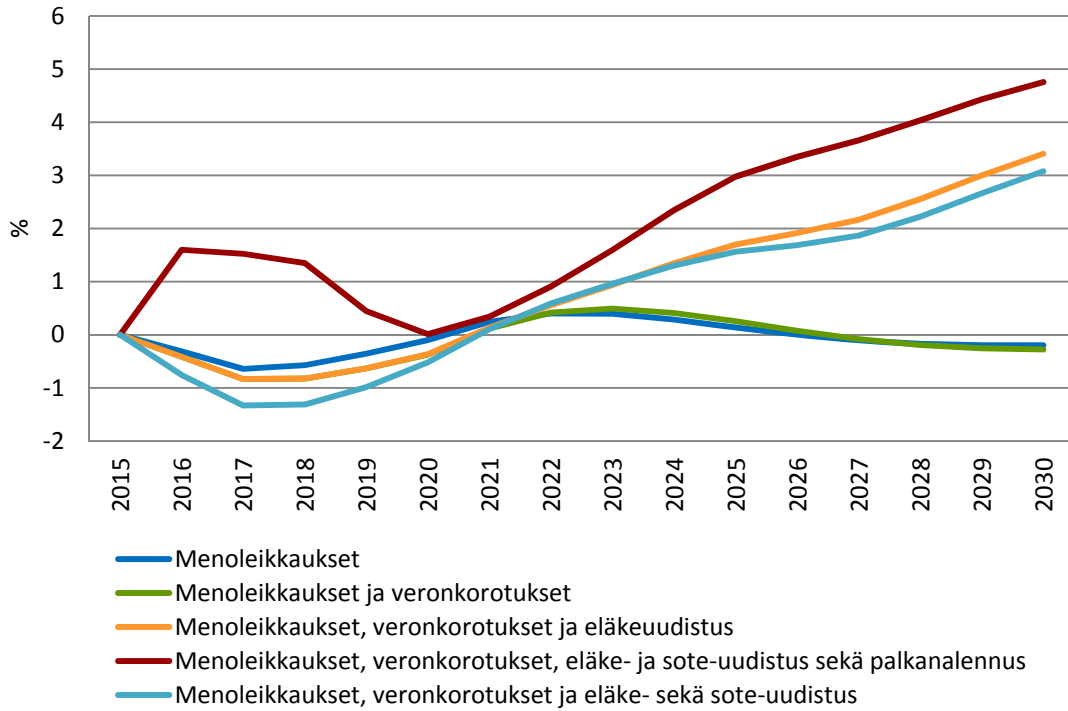

3.7 Tuloksia koko kansantalouden tasolla

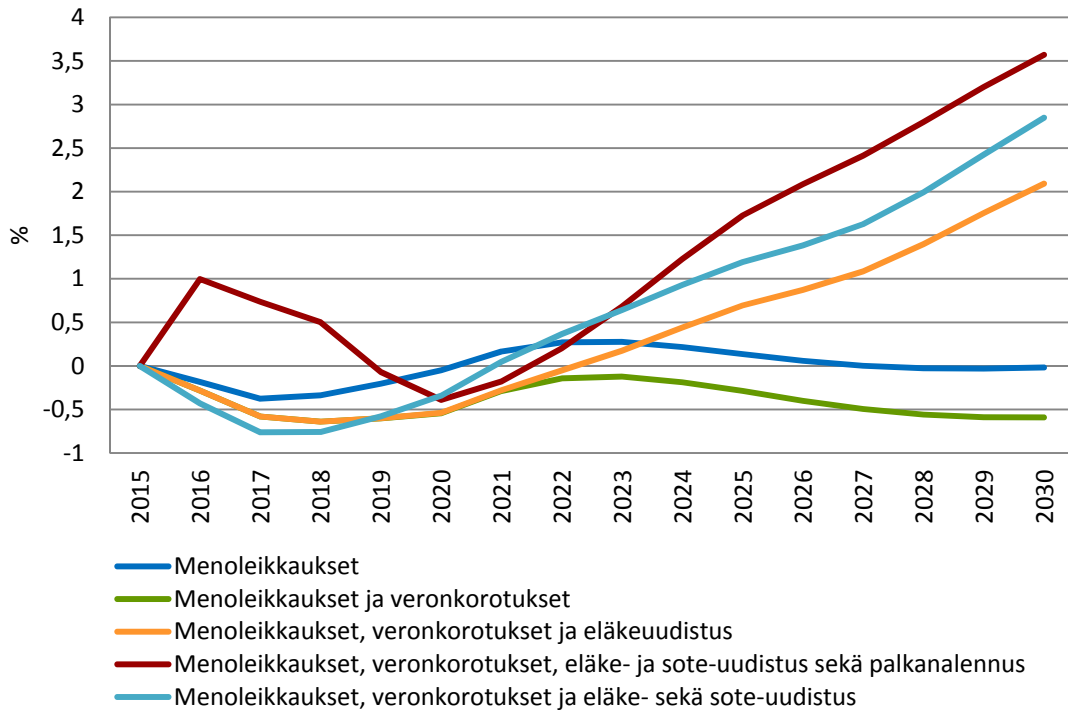
Tarkastelumme tulokset koko kansantalouteen tiivistyvät kolmeen suureen muutokseen: työllisyyden paranemiseen ja siitä seuraavaan kansantuotteen kasvuun sekä julkisen sektorin rahoitusaseman paranemiseen säästöjen ja lisäkasvun ansiosta. Työllisyyden kehitystä on kuvattu Kuviossa 21, josta ilmenee, että työllisyys on ennen kaikkea eläkereformin ja sote-uudistuksen ansiosta yli kolme prosenttia perusuraan korkeampi vuonna 2030. Palkkojen alentaminen lisää työllisyyttä hieman vielä vuonna 2030, mutta sen suurin vaikutus on lähivuosina, jolloin se nostaa työllisyyttä toista prosenttia perusuraan verrattuna. Palkkojen alennuksella on siis välittömin vaikutus, mikä näkyy myös kansantuotteen kasvussa Kuviossa 22.

Julkisen velkasuhteen kannalta merkittävimmät toimenpiteet ovat verojen korotukset ja etuuksien leikkaukset, jotka laskevat velkasuhdetta perusuraan nähden eniten. Myös eläkeuudistus ja sote-uudistus leikkaavat velkasuhdetta, mutta niiden vaikutus tulee enemmän talouskasvun kautta. Palkkojen alentamisen vaikutus ei ole merkittävä enää vuonna 2030, mutta lähivuosina sen vaikutus on muita uudistuksia merkittävämpiä ja se nopeuttaa velkasuhteen kasvun taittamista.

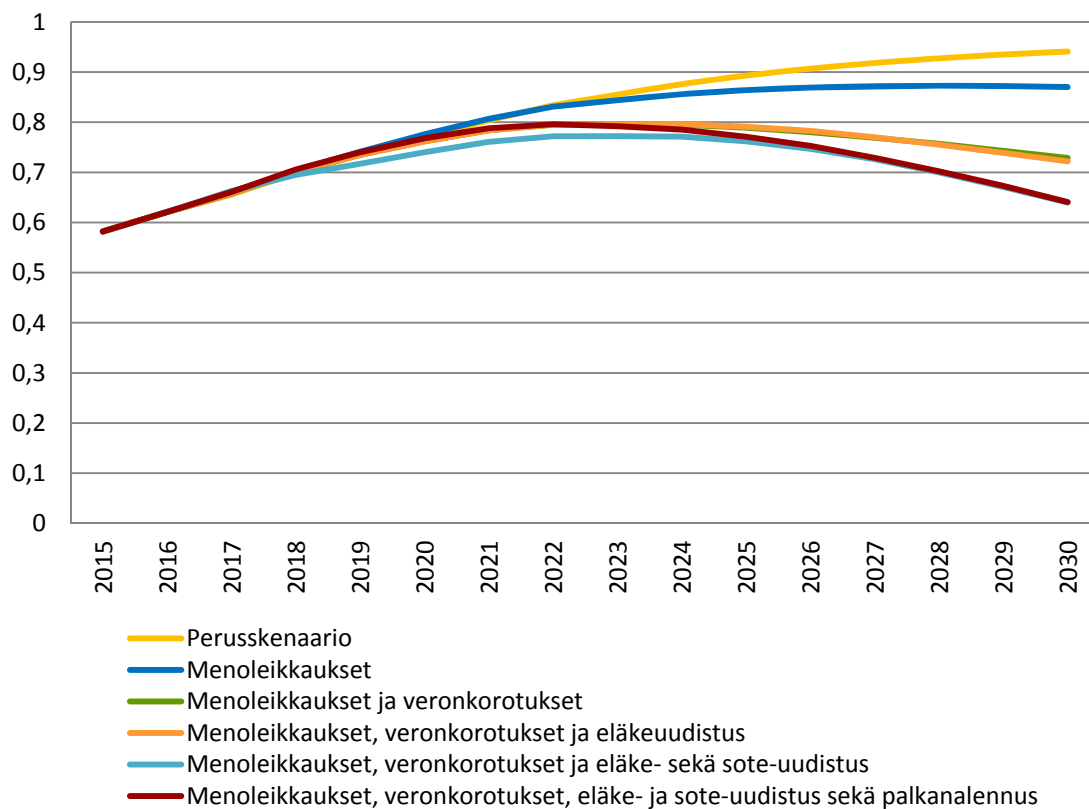
Kuvio 21. Tulokset – työllisyys vuosina 2015–2030, tasoero perusuraan, %

Kuvio 22. Tulokset – bruttokansantuote vuosina 2015–2030, tasoero perusuraan, %

Kuvio 23. Tulokset – julkinen velka / bkt vuosina 2015–2030

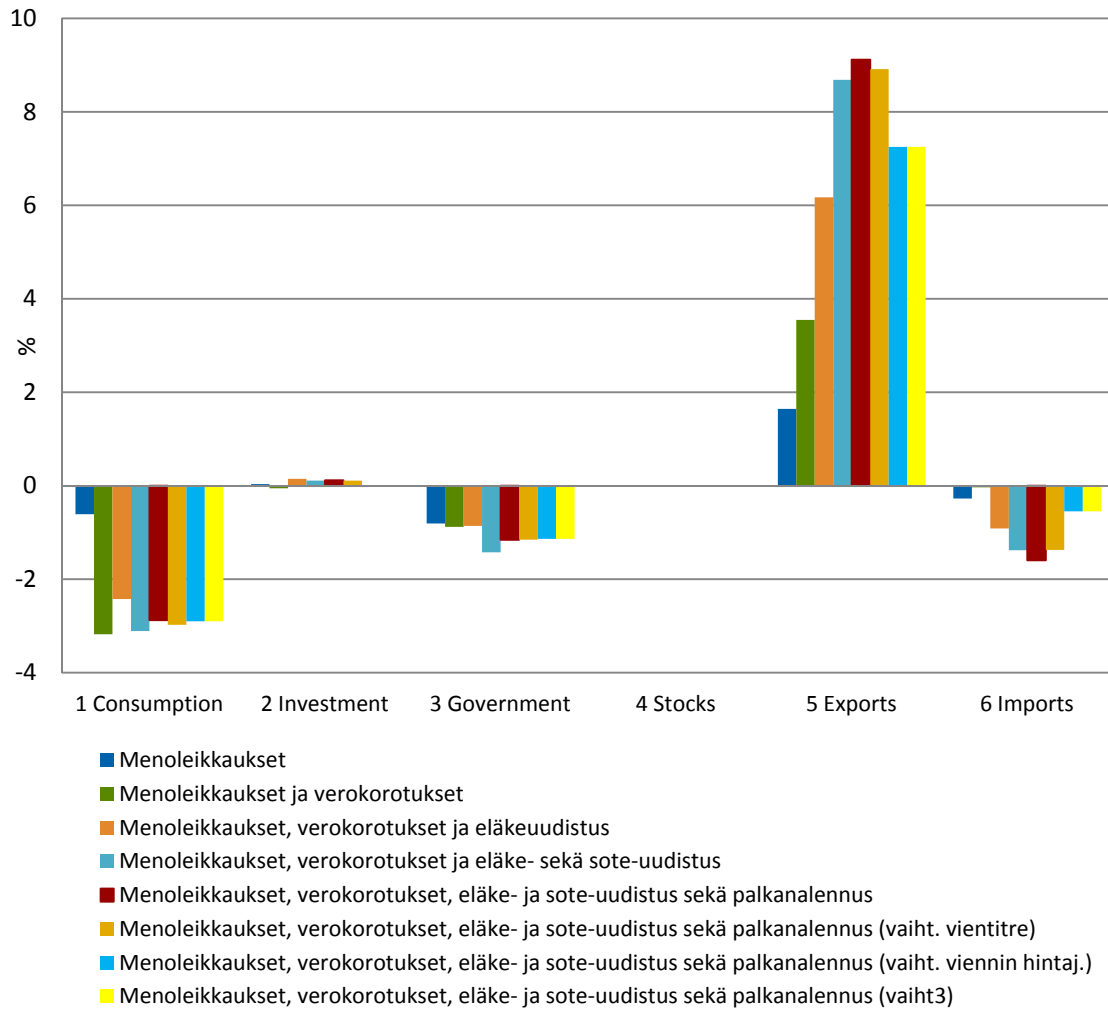
4 Keskustelua

Tarkastelumme perusteella strategiset toimenpiteet riittävät Suomen velkasuhteen painamiseen 60 prosentin tasolle 2020-luvun kuluessa. Arviomme mukaan velkasuhde pyrkii kuitenkin lähivuosina kasvamaan toimenpiteistä huolimatta. Näyttää myös selvältä, että strategian vaikutukset kansantalouteen riippuvat voimakkaasti kotimaisen kustannustason hillitsemisen vaikutuksista vientiin. Tämä nostaa esiin kysymyksen vientikysynnän kehityksestä tehtyjen oletusten merkityksestä. Olemme olettaneet, että talous olisi monilta osin elpymässä jo perusurallakin. Velkasuhteen kasvu olisi taittumassa vuoden 2030 jälkeen, mutta perusuralla se kasvaa yli tavoiteltuina pidettyjen rajojen. Elpymisen taustalla ovat oletuksemme viennin kehityksestä.

Tutkimuksen lähtökohtaoletus on, että vienti jatkaa keskimäärin sellaista uraa, jolle se elpyy vuosien 2015–2017 ennusteessa. Kun tarkastelemme vientiä hyödykekohtaisesti yli 140 hyödykkeellä, ei oletus maailmanmarkkinoiden kasvusta ole sama kaikille hyödykkeille, vaan ennuste painottaa eri hyödykkeiden kasvua historiallisten trendien mukaisesti. Näistä oletuksista olemme tehneet herkkyys-tarkasteluja, joilla voidaan kuvata vientioletusten vaikutusta tuloksiimme.

Kuvioissa 24 ja 25 on esitetty perusuraa hitaamman vientikasvun vaikutukset bkt:hen. Oletuksella vientikysynnän kasvusta on merkitystä talouden velkasuhteen kehitykseen. Velkasuhde nousee vaihtoehtoisessa tarkastelussa perusuraa korkeammaksi. Vientisektorien osuus kansantuotteesta jää vaihtoehtoisessa vientitarkastelussa perusuraa pienemmäksi, ja kun hintakilpailukyyn merkitys oletetaan pienemmäksi, jää strategiatoimien vaikuttavuuskin pienemmäksi.

Kuvio 24. Tulokset – politiikkatoimien vaikutukset bkt:n komponentteihin, tasoero perusuraan, %

Lähteet

- Ahokas, J. – Honkatukia, J.– Lehmus, M.– Niemi, J.– Simola, A. – Tamminen S. (2015): Työvoiman tarve Suomen taloudessa 2015–2030. VATT Tutkimukset 181, Helsinki.
- Honkatukia, J. (2009): VATTAGE – A Dynamic, Applied General Equilibrium Model of The Finnish Economy. VATT Research Reports 150, Helsinki.
- Honkatukia, J. (2013): The VATTAGE Regional Model VERM: A Dynamic, Regional, Applied General Equilibrium Model of The Finnish Economy. VATT Research Reports 171, Helsinki.
- Imbs, J. – Méjean, I (2010): Trade Elasticities: A Final Report for the European Commission. Economic Papers 432, December 2010.
- Kautto, M. – Risku, I. (toim.) (2015): Laskelmia vuoden 2017 työeläkeuudistuksen vaikutuksesta. Eläketurvakeskuksen raportteja, 02/2015.
- Leveälahti, S. – Saarinen, A. (2015): Suomi osaamisen kasvu-uralle - Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:14.
- Taloudellinen katsaus, kevät 2015. Valtiovarainministeriön julkaisu 17a/2015.